

Sverige seglar vidare – trots tullstormar

Unionen om konjunkturen våren 2025

Innehållsförteckning

Chefsekonomen har ordet	2
Sverige seglar vidare – trots tullstormar	4
Handelshinder och deras effekter	9
Unionens Branschbarometer	13
Inflation	20
Arbetsmarknad.....	23
Fördjupning: Arbetsmarknadsutbildning	27
Prognossammanställning.....	31

Rapporten har skrivits av Tobias Brännemo, Johan Dellensjö, Tobias Lundquist och Jon Tillegård vid Unionens enhet för avtal och politik. Sista korrigeringsdatum var 13 maj.

Chefsekonomen har ordet

”Läget är genuint osäkert”. Orden är den svenska riksbankschefens och redan under förra året användes de flitigt i samband med att räntebeslut presenterades. Jag var inte alltid så förtjust i den beskrivningen. Ekonomiska prognoser görs alltid med ett mått av osäkerhet inblandat. Det ligger i sakens natur när vi gör bedömningar av framtiden. Det är alltid lätt att tänka att just nu rådande läge är ovanligt svårt.

Men det vi bevittnat under inledningen av det här året – där den politiska ledningen i världens största ekonomi beter sig både oförutsägbart, oförståeligt och oansvarigt – gör att epitetet ”genuint” faktiskt förtjänar sin plats när vi nu ska beskriva den grad av osäkerhet som råder.

Men befinner vi oss i en helt ny verklighet efter de amerikanska tullbeskeden? Från vissa har det låtit så. Både från ekonomiska bedömare och från politiskt håll. Ett exempel är när finansministern presenterade vårbudgeten i mitten av april och då sa att de prognoser budgeten bygger på redan är överspelade eftersom de gjordes innan den 2 april, den dag som av Donald Trump utropats till *Liberation day*. Bilden som förmedlas är att verkligheten har förändrats i grunden, allt vi trodde innan den 2 april är obsolet.

Vi delar inte den bedömningen. Och vi grundar det på observationer och slutsatser som vi presenterar i denna rapport. Självklart kommer tullarna att få negativa effekter. Den osäkerhet som följer av det amerikanska agerandet riskerar också att få (minst) lika stora effekter som tullarna i sig. Men vi ska samtidigt komma ihåg att det vid omvälvande händelser är lätt att överskatta de reella effekterna på ekonomin. Mycket av aktiviteten i ekonomin fortgår trots att omvärlden är turbulent.

Ett exempel på när många bedömare, Unionen inräknade, sprang för snabbt är det som hände under våren 2020 när pandemin bröt ut. I takt med att restriktionerna som infördes blev mer långtgående avlöste det ena domedagsscenarioet det andra och prognoserna för ekonomin skrevs ned rekordsnabbt. I flera konjunkturprognoser som släpptes under försommaren 2020 spåddes Sveriges BNP minska med mellan 6 och 8 procent under helåret 2020. När vi nu i efterhand kan se tillbaka kan vi konstatera att nedgången stannade vid 2 procent. Och det efter en situation där stora delar av ekonomin under en tid helt stängdes ner.

Så är inte fallet nu. Bilar fortsätter att monteras, butiker håller öppet (och är dessutom relativt välbesökta), restauranger fortsätter att servera sina gäster. Det är lätt att ryckas med och överdriva effekterna i en orolig tid.

Det mest sannolika är att svensk ekonomi kommer drabbas negativt av tullarna. Men vår bedömning är samtidigt att det mest sannolika är att dessa negativa effekter kommer bli relativt begränsade.

En chans för Europa

Parallellt med diskussionerna om handelshinder pågår nämligen andra saker som kan verka i positiv riktning för svensk ekonomi. Agerandet från den amerikanska administrationen har satt en rejäl blåslampa på de europeiska makthavarna att

agera för att stärka Europas position. Det gäller både en snabbare försvarsuppbyggnad, en möjlig ökad investeringstakt och att hitta nya vägar för europeisk utrikeshandel. Med kloka beslut och snabbt agerande kan det utgöra en motvikt till de negativa effekter som kommer av det amerikanska agerandet.

Efter att Mario Draghi presenterade sin omtalade konkurrenskraftsrapport i höstas har mycket av diskussionen handlat om hur EU ska lyckas ta ikapp det försprång USA (och Kina) har skaffat sig jämfört med många europeiska konkurrenter. Den amerikanska ekonomin har utvecklats betydligt bättre än EU:s under de senaste decennierna, och mycket fokus har lagts på hur EU på motsvarande sätt ska få fart på sin ekonomi.

När USA nu sluter sig och för en politik som med all sannolikhet kommer att få negativa konsekvenser för den amerikanska ekonomin, kan det ses som en chans för EU att snabbare än väntat kunna stärka sin konkurrenskraft gentemot USA.

Tro på det bästa men förbered för det värsta

Däremot har osäkerheten som sagt utan tvivel ökat. Spännvidden på vilka möjliga riktningar som den ekonomiska utvecklingen kan ta har breddats. I det grundscenario som denna prognosrapport utgår från kommer de negativa effekterna på svensk ekonomi alltså att bli begränsade. Men eftersom det politiska agerandet i världens största ekonomi är så nyckfullt, behöver vi hålla noggrann koll på utvecklingen.

I vårt grundscenario kommer tullkriget inte att trappas upp utan istället tonas ner redan i år. Men det är inte säkert att det blir så. Följdeckterna av alla förändringar som Trump-administrationen genomför, även utöver tullarna, skulle i ett värsta scenario kunna leda fram till en global finanskris. Sannolikheten för ett sådant utfall är tillräckligt stor för att makthavarna behöver förbereda sig för det. Åtgärder för att stötta ekonomin behöver då vara redo att sjasättas snabbt. Nu när läget trots allt är ganska stabilt behöver vi ta tillfället i akt att rigga system som tar oss igenom nästa reella kris.

Ett väldigt tydligt exempel på vad som behöver göras i Sverige är att nu införa ett nytt och förbättrat system för korttidsarbete. Användningen av korttidsarbete var en viktig krisåtgärd under pandemin och räddade tusentals jobb. Samtidigt visade den första praktiska tillämpningen också på flera problem med nuvarande system.

Sverige har i nuläget en uppdelning i två olika system – ett som är aktiverbart och ett som är öppet och permanent. De dubbla systemen skapar i sig en onödig osäkerhet. Att det aktiverbara (som är till för att hantera en omfattande kris som får genomslag i hela ekonomin) inte tillämpades under pandemin signalerar till företag att det är det öppna och permanenta som står till buds att använda framöver i Sverige.

Det öppna och permanenta systemet (som kom till för att hantera mindre kriser i enskilda branscher eller företag) är dock inte anpassat till omfattande kriser, vilket erfarenheterna från pandemin mycket tydligt visar:

- Politiken tvingades vidta ständiga förändringar (av stödperioder, ersättningsnivåer, jämförelsemånader, karenregler och så vidare).

- Även ett antal andra justeringar gjordes i systemet. Detta fick stora konsekvenser för verksamheterna som använde sig av korttidsarbete, som ständigt behövde anpassa sig till ändrade regler.
- Systemet klarade inte av att hantera den stora mängden ansökningar på ett rättssäkert och konsekvent sätt.

Det finns också i det närmaste ett vinstutdelningsförbud i samband med korttidsarbete, vilket är en konkurrensnackdel jämfört med andra länder där ett sådant förbud saknas.

En statlig utredning föreslog redan 2023 att de två parallella systemen borde ersättas med endast ett system, som har sin utgångspunkt i det öppna permanenta. Detta skulle bidra till ökad tydlighet och förutsebarhet, eftersom det undanröjer osäkerhet om vilket system som kommer att tillämpas i samband med en kris. Det föreslagna systemet korregerar också de brister som framkom vid tillämpningen under pandemin.

Utredningens förslag ihop med parternas förslag på justeringar skulle ge ett påtagligt förbättrat system för korttidsarbete, som faktiskt skulle skapa konkurrensneutralitet för svenska industriföretag.

Ett bättre fungerande och mer konkurrenskraftigt system för korttidsarbete behöver finnas på plats *innan* nästa kris inträffar. Allt förarbete är också redan gjort. Regeringen bör nu skyndsamt trycka på knappen så att vi står väl förberedda inför en kris, även om det förhoppningsvis inte är en sådan som vi nu ser upptakten till.

Frihandelsvänliga arbetstagare förutsätter fungerande skyddsnät och omställning

Sverige har en lång tradition av att bejaka frihandel. Den exporttunga svenska ekonomin är beroende av en väl fungerande handel med andra länder. Men en globaliserad och öppen värld sätter också press på den svenska arbetsmarknaden, när arbetstillfällen lätt kan flyttas till andra länder. Svenska fackförbund har trots det kunnat vara vänner av frihandel. Arbetstagarna har kunnat dra nytta av de ekonomiska fördelar öppenheten för med sig trots att det medför att vissa jobb och hela industrier har försvunnit från Sverige. Denna acceptans bygger på

att vi parallellt med globaliseringens framväxt har haft väl fungerande trygghetssystem som skyddat arbetstagarna och bidragit till en väl fungerande omställning till de nya arbetstillfällen som uppstår.

Korttidsarbete är ett exempel på åtgärder som behövs för att lindra smällarna för arbetstagarkollektivet av ekonomins tvära kast. Bland andra konstruktioner återfinns a-kassan, arbetsmarknadsutbildningar och omställningsorganisationer som TRR och TSL – alla satta att hantera både konjunkturella och strukturella förändringar.

I USA saknas många av dessa trygghetssystem vilket har lett fram till ett utbrett folkligt missnöje mot de förändringar som frihandeln för med sig. Det amerikanska exemplet med en blandning av attacker mot demokratins institutioner, isolationism och handelschauvinism förskräcker och är lätt att ta avstånd från – i rapporten ägnar vi en fördjupning åt just handels hinder. Samtidigt kan det inte uteslutas att sådana rörelser även skulle kunna få fäste i Sverige, om stora grupper av arbetstagare ser sig som förlorare på frihandeln. Det är av stor vikt att våra svenska makthavare förstår detta samband, och därmed inser betydelsen av att de system som byggts upp för att skydda arbetstagarna mot den globala ekonomins kastvindar faktiskt hålls i gott skick och uppdateras. Korttidsarbete är ett sådant exempel på viktig uppdatering, att kapaciteten och kvalitén i arbetsmarknadsutbildningen upprätthålls är en annan – vilket vi denna gång ägnar en av rapportens andra fördjupningar åt att beskriva.

Med rätt och klokt agerande från världens makthavare kan vi förhoppningsvis om ett halvår, när vi nästa gång publicerar en sådan här rapport, konstatera att framtiden visserligen är oviss, och ja, kanske till och med osäker. Men utan epitetet genuint.

Tobias Brännemo
Chefsekonom Unionen

Sverige seglar vidare – trots tullstormar

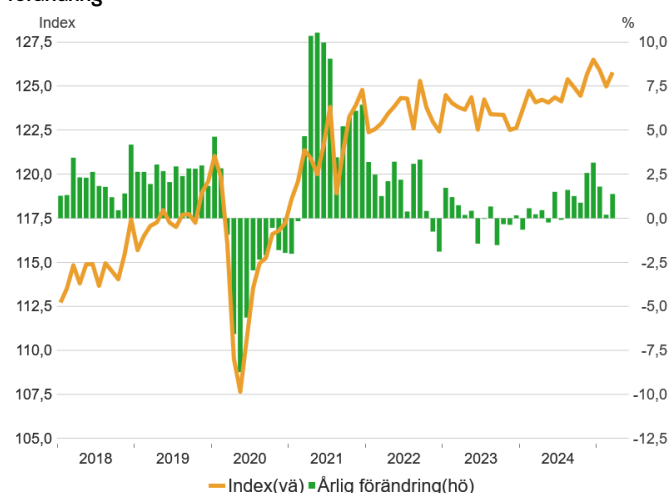
Alla bedömningar av den ekonomiska utvecklingen präglas just nu av naturliga skäl av det som sker i handelspolitiken. Men ovissheten är stor både gällande hur höga tullarna till slut faktiskt blir och omfattningen av deras effekter.

Bedömningarna i denna rapport bygger på ett antagande om att USA:s tullnivåer gentemot EU kommer förbli högre än de var innan Trump tillträdde som president, men lägre än de nivåer som aviserades den 2 april. EU kommer införa svarstullar mot USA men de kommer vara begränsade i sin omfattning. De extremt höga tullar som infördes mellan USA och Kina i början av april kommer också inom kort att lättas till att landa på betydligt lägre nivåer. Båda länderna bör snart inse det ohållbara i att ha så höga tullar att handel mellan världens två största ekonomier mer eller mindre omöjliggörs.

Med tanke på den stora osäkerheten är det värt att påminna sig om hur den svenska konjunkturen utvecklades innan tullutspelen började hagla. Där såg vi att den svenska tillväxten stärktes oväntat mycket i slutet av förra året. BNP var det fjärde kvartalet hela 2,4 procent högre än året innan. Det starka utfallet drog också upp tillväxttalet för helåret 2024 till 1,0 procent, vilket var högre än i de flesta prognoser som gjordes under året.

De siffror som har kommit under inledningen av 2025 har givit lite blandade signaler. Jämfört med det väldigt starka utfallet i december sjönk den månatliga BNP-indikatorn från SCB i januari och februari för att sedan stiga något igen i mars. Dock ska inte alltför stor vikt läggas vid dessa svängningar månad till månad. Den viktigaste bilden dessa utfall signalerar är att BNP-nivån ser ut att ha hållit sig kvar på den högre nivån som nåddes mot slutet av förra året. I mars var BNP omkring 1,5 procent högre än samma månad förra året. Trenden under det senaste halvåret är nu tydlig; vi har lämnat perioden med en tillväxt i sidled bakom oss.

Diagram 1 BNP-indikatorn, index 2011=100 respektive årlig procentuell förändring

Källa: Macrobond och SCB

En klart mer positiv signal än den som varit tonen i den ekonomiska medierapporteringen de senaste månaderna, skickas i de svar vi fått från Unionens fackklubbar på företagen. I vår stora undersökning Branschbarometern har det sammanvägda

indexet stigit tydligt jämfört med den undersökning som genomfördes under hösten. Från att då ligga precis på det 50-streck som markerar gränsen för tillväxt i undersökningen, är nu förväntningarna på det kommande halvåret betydligt högre ställda och i stort sett i linje med undersökningens långsiktiga genomsnitt.

Förväntningarna har stärkts för såväl industrin som tjänstesektorn och det gäller såväl bilden av marknadsutvecklingen, som investeringarna och sysselsättningen. Det råder dock stor skillnad mellan olika delbranscher där till exempel försvarsindustrin slår nya rekord, medan förväntningarna på det kommande halvåret i fordonsindustrin är avsevärt lägre ställda. Inom detaljhandeln är klubbarna klart optimistiska medan deras motsvarigheter i partihandeln ser mer dystert på den kommande tiden.

Med tanke på den stora osäkerhet som råder samt de stora kasten i tullbeskeden, är en stor fråga just nu också hur stor vikt det går att lägga vid undersökningar av den här typen. Vår undersökning genomfördes under perioden 17 mars-1 april. Alltså precis innan det stora beskedet om tullnivåer vid president Trumps omtalade pressträff utanför Vita huset den 2 april.

Vi ska samtidigt komma ihåg att beskedet den 2 april inte kom som en blix från en klar himmel. Ända sedan valkampanjen under förra året har det stått klart att Trumps ambition har varit att kraftigt höja tullnivåerna. Den diskussionen präglade också stora delar av inledningen av det här året. Höga tullar infördes mot Kanada och Mexiko, liksom generella höga tullar på till exempel stål och bilar. Den 2 april utnämndes tidigt som det datum då betydligt fler tullar skulle införas. När beskedet sedan kom innebar det visserligen högre tullnivåer än väntat, men att det skulle komma höga tullar var inte oväntat.

Detta bekräftas också i svaren från klubbarna. Drygt två tredjedelar anger att Trumps ekonomiska politik kommer ha en negativ påverkan på företaget. Det är en stor ökning jämfört med när en motsvarande fråga ställdes innan årsskiftet.

Såväl i december som i slutet av mars ställdes också frågan om hur efterfrågan från olika exportmarknader kommer utvecklas under 2025 jämfört med 2024. Den tydligaste förändringen mellan dessa två frågetillfällen är att utsikterna gällande efterfrågan från USA under dessa tre månader försämrades påtagligt. I december svarade nästan 1 av 4 klubbar att efterfrågan från USA väntades öka under 2025 jämfört med 2024, vilket var en betydligt större andel än de som svarade att efterfrågan väntades minska. Nu har förhållandena skiftat – andelen klubbar som väntar sig en ökad efterfrågan från USA har halverats jämfört med i december samtidigt som andelen som väntar sig en minskad efterfrågan på den amerikanska marknaden i år har ökat. Nettotalet har gått från +9 till -7. Motsvarande negativa skifte återfinns inte för någon annan regional marknad.

Sammantaget ger det här bilden att det i klubbarnas svar redan i mars fanns en klart negativ påverkan på företagen från den nya amerikanska administrationens politiken.

För att ytterligare skaffa oss en bild av om och hur de svar vi fått in skulle ha påverkats av beskedet i april, frågade vi ett urval

av klubbarna om de hade svarat annorlunda om undersökningen hade genomförts senare. Vi fick sådana svar från klubbar på företag med sammanlagt 110 300 anställda i Sverige. Det motsvarar 21 procent av den totala vikten i undersökningen sett till antal anställda.

Merparten av klubbarna svarade att de inte hade ändrat sina svar. Det gäller företag från alla sektorer/branscher, alltså även från exporttunga bas- och tillverkningsindustrier. Gemensamt för de företag som inte påverkas nämnvärt av tullbeskedet är att de svenska verksamheterna överlag endast har liten export till USA eller att de är del av koncerner som strävar efter regional/lokal uppdelning gällande leverantörskedjor och försäljning. En eventuellt minskad försäljning i USA beräknas också kunna kompenseras av ökad försäljning i övrigt när USA stängs in.

Ungefär en tredjedel anger att prognosen har försämrats, men överlag handlar det om endast små förändringar. I enstaka fall nämns en möjlig flytt av verksamhet med anledning av tullarna, men det anges då vara aktuellt först senare än över undersökningens bedömningshorisont.

Ett bolag anger att läget för företaget nu ändrats i positiv riktning. Det handlar om ett handelsföretag med en hel del inköp i dollar och stor andel försäljning i svenska kronor. Valutaeffekterna av tullutspelen har därmed varit gynnsamma.

En sak som är slående med svaren är hur utbredd det redan är med strategier för regionaliserad tillverkning och leverantörskedjor. Alltså för de svenska verksamheternas del att de till övervägande del har sina leverantörer i det egna närområdet/EU/Europa och även i huvudsak säljer inom samma område. Detta uppges minska den direkta inverkan av tullarna.

Återkommande i svaren är att klubbarna ser en risk för allmän konjunkturförsämring och att det i sig är den potentiellt största negativa effekten av Trumps tullutspel för de svenska verksamheterna.

En liknande bild som vi fått från Unionens klubbar gavs även av Konjunkturinstitutet i samband med att de publicerade sin månatliga konjunkturbarometer i slutet av april. Den bygger både på svar som kommit in innan och efter tullbeskedet. Vid analyser av svaren kunde KI inte hitta några skillnader på de svar som inkom innan jämfört med de som lämnades efter den 2 april.

Svensk konjunktur fortsätter att stärkas

Vår samlade bedömning är att den konjunkturåterhämtning som inleddes i slutet av 2024 kommer att fortgå i år och nästa år, trots den senaste tidens stora turbulens. Vissa företag kommer absolut att drabbas av de högre tullarna och/eller dess följdeffekter. Den stora osäkerheten som Trump-administrationen sprider riskerar också att medföra en försiktighet i både företagens och hushållens investerings- och konsumtionsbeslut.

Merparten av företagen kommer dock antingen inte att påverkas alls, eller endast se en marginell effekt av tullarna. Och det kommer för många att gå att anpassa verksamheten för att lindra effekterna.

De räntesänkningar som genomförts det senaste året har ännu inte fullt ut fått genomslag i ekonomin. Den stimulans de ger bedöms också fortsatt att bli större i den räntekänsliga svenska ekonomin än i andra länder.

Hushållens köpkraft stärks av att reallönerna nu ökar igen, och trots att hushållens syn på ekonomin fått sig en rejäl törn av den senaste tidens tullutspel och börsoro, kommer konsumtionen fortsätta att bidra till ökad tillväxt. Det kommer totalt sett även exporten göra när en minskad export till USA kompenseras av att exporten till övriga marknader kan upprätthållas eller till och med påverkas i positiv riktning.

Bygginvesteringarna har varit ett sänke för den svenska tillväxten under de senaste åren, men kommer inte vara det framöver. Även om vi bara ser en mindre uppgång i nybyggandet av bostäder framför oss så är bottennoteringarna passerade.

Totalt sett bedömer vi att BNP ökar med drygt 2 procent i år och med nästan 3 procent nästa år.

Tabell 1 Unionens prognos – försörjningsbalansen, jämförelser med föregående år, procent

	2024	2025	2026
BNP	1,0	2,1	2,8
BNP, kalenderkorrigerat	1,0	2,3	2,8
Hushållens konsumtion	0,3	2,1	3,0
Offentlig konsumtion	1,2	1,2	1,5
Fasta bruttoinvesteringar	-1,1	1,5	3,0
Lagerinvesteringar	0,3	0,1	0,0
Export	2,3	2,5	3,5
Import	1,7	2,0	3,2

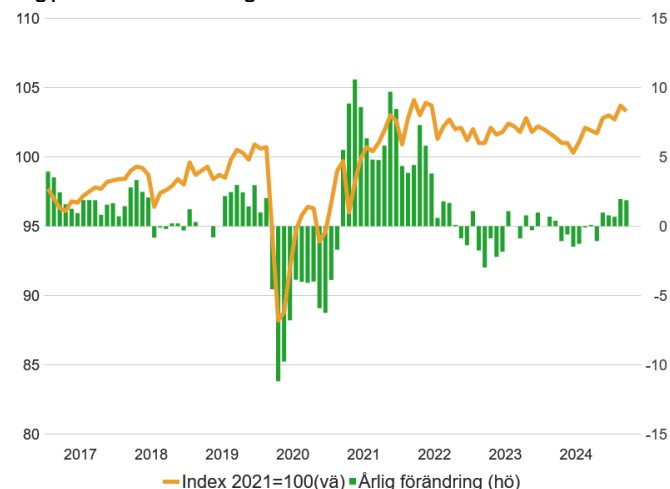
Källa: SCB och egna bedömningar

Konsumtionen har tagit fart trots dystra hushåll

Den inhemska konsumtionen är vanligtvis en stabil drivkraft för tillväxten men har de senaste åren utvecklats ovanligt svagt. Hushållens köpkraft fick sig en rejäl törn under höginflationsperioden men har det senaste året stärkts igen.

När denna återhämtning av köpkraftstappet även skulle visa sig i en ökad konsumtion har beskrivits som nyckeln för att hela konjunkturutvecklingen ska ta fart. Och det senaste halvåret har konsumtionsutvecklingen också visat en allt tydligare trend uppåt. Även om utfallet i mars innebar en liten nedgång jämfört med februari, var konsumtionen fortfarande klart högre än motsvarande månad för ett år sedan.

Diagram 2 Hushållens konsumtionsindikator, index 2021=100 respektive årlig procentuell förändring

Källa: Macrobond och SCB

Samtidigt som konsumtionen har ökat har hushållens stämningsslag så som den mäts i Konjunkturinstitutets månatliga undersökningar gått åt rakt motsatt håll. Det är nu en ovanligt stor skillnad mellan hur hushållen bedömer den ekonomiska situationen och hur de agerar i faktiskt köpbeteende. Vi fördjupar oss mer i det nedan.

Vår bedömning är att konsumtionen kommer fortsätta att öka. Riksbankens räntesänkningar har givit en betydande lättnad för alla hushåll med bolån. Räntenivåerna är nu förvisso fortfarande högre än under lågränteperioden innan inflationschocken, men de är betydligt lägre än när de var som högst för ett drygt år sedan. De inkomstskattesänkningar som genomfördes vid årsskiftet har givit ökat konsumtionsutrymme och vi räknar med satsningar som gynnar hushållen även i den budget som i höst presenteras inför valåret 2026.

Men den viktigaste faktorn för hushållens fortsatt stärkta köpkraft kommer av de löneavtal som träffats för de kommande två åren. De innehåller centralt avtalade löneökningar på drygt 3 procent per år, vilket tillsammans med viss löneglidning kommer ge betydande reallöneökningar både i år och nästa år.

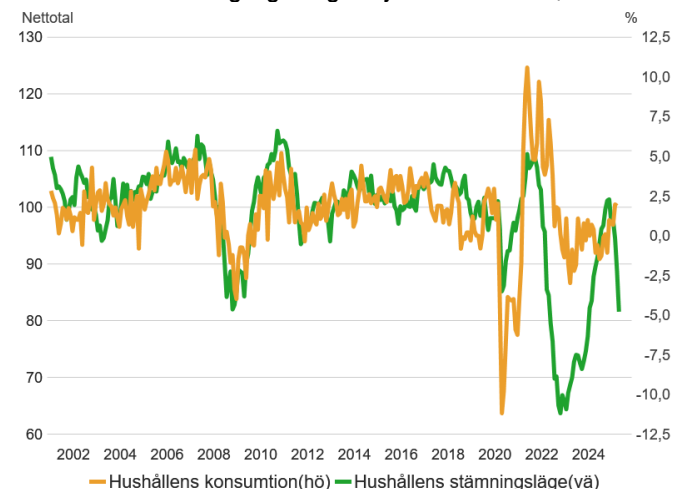
Vi bedömer att hushållens konsumtion ökar med drygt 2 procent i år och med 3 procent nästa år.

Har hushållens stämningsslag tappat kraft som värdeomätare för konsumtionen?

I de mätningar som Konjunkturinstitutet gör för att fånga upp stämningsslaget i befolkningen frågar KI hushållen om deras syn på ekonomin. Respondenterna ger där sin bild av såväl sin egen som av hela landets ekonomi, både i nuläget och vad de tror om det kommande året. Det ingår även frågor som hur de ser på att genomföra olika typer av inköp nu, hur de ser på risken att bli arbetslös etcetera. Vanligtvis ger detta en god indikation på hur hushållens konsumtion kommer att utvecklas. Det syns i diagram 3 där indexvärdet för hushållens stämningsslag i KI:s mätning under 2000-talet fram till pandemin korrelerade väldigt väl med den årliga förändringstakten i hushållens konsumtion.

De senaste årens stora ekonomiska chocker har dock gjort att detta samband varit betydligt svagare än tidigare.

Diagram 3 Hushållens konsumtion, årlig procentuell förändring respektive hushållens stämningsslag enligt Konjunkturbarometern, index

Källa: Konjunkturinstitutet

Under pandemin försvagades hushållens stämningsslag – men den faktiska konsumtionen minskade ännu mer. Det förklaras högst sannolikt av att en stor del av konsumtionen omöjliggjordes av de stora nedstängningarna av ekonomin. Hushållen kunde helt enkelt inte konsumera även om de hade ekonomin för att göra det.

Ett par år senare var situationen den omvända. När inflationen började stiga sjönk stämningsslaget och det fick sedan en kraftig skjuts nedåt i samband med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Mellan februari och mars 2022 föll värdet med 10 indexenheter. Efter fem månader hade fallet vidgats till 25 enheter och hushållens stämningsslag var nere på betydligt lägre nivåer än någonsin tidigare i undersökningens historia. Betydligt lägre än under finanskrisen 2008–09, till exempel. Konsumtionen bromsade också in, men inte i den utsträckning som hade kunnat förväntas av den historiskt stora nedgången i stämningsslaget. En förklaring till det går förmodligen att finna i att hushållen under pandemiåren hade byggt upp en sparbuffert, som kunde användas för att parera det köpkraftstapp som uppstod när inflationen sköt i höjden.

När inflationen föll tillbaka under 2023 började också hushållens stämningsslag att stiga och vid slutet av förra året var det tillbaka på långsiktigt normala nivåer igen. Men den situationen blev kortvarig – kort efter det att Trump vunnit det amerikanska valet började kurvan snabbt dyka nedåt. Det fall i hushållens stämningsslag som inträffat de senaste månaderna går att likna vid det som inträffade 2022. Men då berodde det alltså på stigande inflationstal och ett uppblossat krig i vår närhet. Nu förklaras det sannolikt mer av den ökade oro och osäkerhet som präglat samhällsdebatten, samt den turbulens som varit på världens börser. Det återstår att se om de faktorer som orsakat nedgången i stämningsslaget också kommer få en negativ effekt på den faktiska konsumtionen.

Vår slutsats av denna genomgång är att hushållens stämningsslag absolut är en viktig indikator för konjunktursvängningar. Men de senaste årens utveckling, med flera på varandra följande externa chocker, visar att stämningsslaget nu mer än tidigare påverkas av andra faktorer än sådana som sedan också avspeglar sig i hur hushållen agerar och därmed visar sig i ekonomiska utfall.

Försvarssatsningar och valbudget driver offentlig konsumtion

Förra året växte den offentliga konsumtionen ungefär i takt med det historiska genomsnittet på drygt 1 procent per år. Utbyggnaden av försvaret och en bättre ekonomisk situation för kommuner och regioner bidrog till ökningen. Dessa faktorer väntas fortsätta påverka i positiv riktning även i år och nästa år. Nästa år förstärks sannolikt även den offentliga konsumtionen av det vi förmodar kommer att vara en expansiv valårsbudget. Samtidigt verkar den lägre takten i befolkningsökningen i motsatt riktning, där till exempel antal barn i förskolan väntas minska något.

Vi bedömer att den offentliga konsumtionen ökar med omkring 1 procent i år och något mer än så nästa år.

Stor osäkerhet dämpar investeringarna

Investeringarna kommer som helhet från en svag period, de totala investeringarna har minskat två år i rad. Den kraftiga nedgången de senaste åren har i hög utsträckning varit isolerad till den svaga utvecklingen av nybyggnationer. Bostadsbyggandet har minskat kraftigt under en period av hög inflation, stigande räntor och nedgång i bostadspriserna. Samtidigt har investeringar i andra typer av byggnader ökat. Investeringar i immateriella tillgångar (inklusive forskning och utveckling) och maskiner har också haft en mer stabil utveckling.

Med lägre räntenivåer och en förbättrad konjunktur såg investeringsutsikterna goda ut inför detta år. I Branschbarometern är också klubbarna fortsatt optimistiska om kommande investeringsutveckling. Förväntningarna har skruvats upp för alla de fyra ingående investeringslagen jämfört med undersökningen i höstas.

Risken är nu att den ökade osäkerheten kommer göra att vissa investeringsbeslut sätts på paus. Sannolikt kommer det få en dämpande effekt på den totala investeringstakten, åtminstone i år innan de värsta osäkerhetsmolnen har skingrat sig. Samtidigt vet företagen att de hela tiden behöver prioritera utvecklingsprojekt för att hänga med i den globala konkurrensen.

Sammantaget bedömer vi att investeringarna ökar med 1,5 procent i år och med 3 procent nästa år.

Ökad export trots tullar

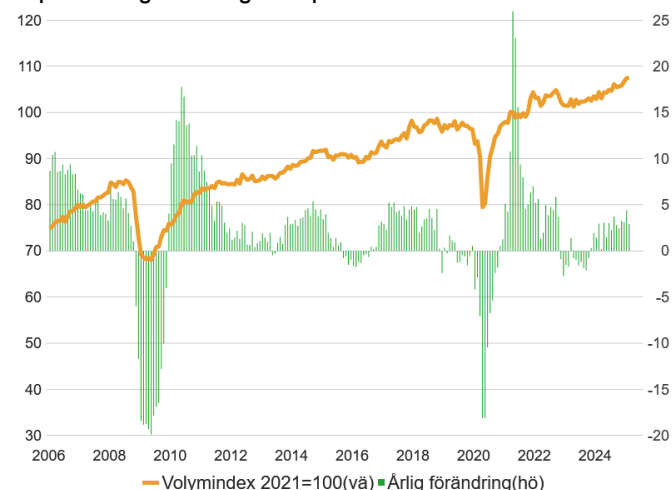
Trots lågkonjunkturen har svensk export ökat i förhållandevis god takt de senaste åren och har därmed fungerat som en stabiliserande faktor när den inhemska efterfrågan varit svag. Tjänsteexporten har på senare tid utvecklats särskilt starkt, medan varuexporten legat mer runt nollstrecket i årliga tillväxttal.

Nu utsätts hela den globala handeln för en stor prövning. De extrema tullnivåerna mellan Kina och USA sätter en tillfällig paus för en stor del av de vanligtvis stora flöden som går mellan länderna. Såväl nedstängningarna under pandemin som det stora stoppet i Suezkanalen 2021 – orsakat av ett grundstött containerfartyg – visade vilka konsekvenserna kan bli när det hamnar grus i det välsmorda maskineri som den globala världshandeln vanligtvis utgör. Det är därför av vikt att de mest

extrema tullnivåerna mellan Kina och USA blir så kortvariga som möjligt.

I utgångsläget har världshandeln haft en positiv trend under en tid. Handelsvolymerna ökade under hela 2024 och fortsatte att göra så även i inledningen av detta år.

Diagram 4 Världshandels utveckling, fasta priser, volymindex respektive årlig förändringstakt i procent

Källa: Macrobond och CPB

I Branschbarometern är klubbarna också fortsatt relativt positiva kring den kommande exportutvecklingen. Ingen försvagning har skett i förväntningarna jämfört med i höstas, trots vinterns stora diskussioner om höjda tullar från USA.

I Business Swedens exportchefsindex föll förväntningarna däremot tillbaka under det andra kvartalet, efter en uppgång under det första kvartalet. Fallet förklaras i hög utsträckning av att delindexet för förväntad exportefterfrågan från Nordamerika störtade till det lägsta noterade värdet sedan undersökningen startades 2007. En mer positiv bild är att motsvarande efterfrågan steg gällande i stort sett alla marknader förutom Nord- och Sydamerika.

Den svenska exporten väntas öka i en något dämpad takt framöver, men kommer trots tullarna fortsätta att bidra till den svenska tillväxten. Vi bedömer att exporten ökar med 2,5 procent i år och med 3,5 procent nästa år.

Global ekonomisk översikt

Efter flera år av stora och oväntade chocker hade världsekonomin börjat normaliseras under 2024. Världstillväxten låg stabilt runt tre procent och inflationen närmade sig centralbankernas mål, även om den i flera länder hade nått en platå en bit över målet. Skillnaderna mellan olika länder har samtidigt varit betydande. Medan vissa ekonomier fortfarande drivs av stark inhemsk efterfrågan, tyngs andra av strukturella svagheter, demografiska förändringar eller yttre faktorer såsom fortsatt höga energipriser.

De handelspolitiska konflikter som följt av USA:s omfattande tullar kastar nu också åter en stor osäkerhet över det globala läget. När IMF släppte en ny prognos i slutet av april utgick de från ett grundscenario som byggde på de tullnivåer som USA annonserade den 2 april och de mottullar som kommit till och med den 4 april. Om dessa tullnivåer faktiskt består väntas den

globala tillväxten falla från 3,3 procent 2024 till 2,8 procent 2025 för att bli 3,0 procent 2026. Världshandeln bromsar in till följd av tullarna och den ökade osäkerheten dämpar både investeringar och konsumtion.

I vårt grundscenari i denna rapport utgår vi dock från att tullnivåerna blir lägre än i IMF:s prognos och att de negativa effekterna därför också blir mer begränsade.

Tabell 2 Internationell BNP-tillväxt, procentuell förändring årstakt

	2024	2025	2026
Världen	3,3	3,0	3,2
USA	2,8	2,0	1,9
Kina	5,0	4,3	4,4
Euroområdet	0,9	1,0	1,4
Tyskland	-0,2	0,2	1,3
Storbritannien	1,1	1,3	1,6
Norge	2,1	2,2	1,9

Källa: IMF och egna bedömningar

Den amerikanska ekonomin utvecklades starkt under 2024 med en tillväxt på nästan 3 procent, främst drivet av finanspolitiska stimulanser och en stark privat konsumtion. Från och med 2025 väntas tillväxten mattas av och prognoserna har kraftigt reviderats ned efter den nya administrationens agerande under inledningen av året. Konsumtionen har bromsat in och handelskonflikterna har skapat stor osäkerhet bland företag och hushåll. Tullarna höjer priserna, pressar förtroendet och försvagar utsikterna för både konsumtion och investeringar. Samtidigt väntas inflationen ligga kvar över centralbanken Feds mål och styrräntan kommer därför endast gradvis kunna sänkas i år och nästa år. Även efter dessa sänkningar kommer styrräntan i USA vara betydligt högre än i euroområdet och i Sverige.

Kinas ekonomi väntas växa med drygt 4 procent 2025. Det är lägre än i tidigare prognoser och nedrevideringen speglar både effekten av de nya amerikanska tullarna och Kinas svar på dessa, samt en fortsatt svag inhemsk efterfrågan. Fastighetssektorns kris fortsätter att påverka tillväxten negativt, med lågt konsumentförtroende och ökat hushållssparande. Samtidigt ökar de offentliga underskotten. Exporten stärktes tillfälligt vid slutet av 2024 men det förklaras förmodligen främst av en förberedelse inför väntade tullar och effekten blir därför tillfällig. Kina har under flera års tid försökt genomföra reformer för att stimulera den inhemska konsumtionen men det har tidigare endast haft begränsad effekt.

Både Kina och USA delar egenheten att de, i högre utsträckning än till exempel länderna i Europa, låter politisk prestige påverka handelskonflikten till att både bli mer upptrappad och längre utdragen. Det är av stor vikt för båda ländernas ekonomier att de inom kort når en överenskommelse med lättade handelshinder.

I Tyskland väntas tillväxten bli runt noll procent 2025, vilket skulle placera landet i botten bland euroområdets större ekonomier. Det skulle också innebära tre år i rad av mer eller

mindre nolltillväxt. Höga energipriser fortsätter att slå mot industrin samtidigt som konsumtionen bromsar in till följd av både osäkerhet och låg framtidstro.

Tillväxtutsikterna ljusnar dock något från och med 2026, då Tysklands aviserade finanspolitiska reformer – bland annat höjda offentliga investeringar och försvarsutgifter – väntas få genomslag. Genom lättnader i den så kallade skuldbromsen skapas utrymme för en långsiktig satsning på infrastruktur, energiomställning och innovation. Dessa åtgärder kan höja Tysklands BNP-nivå med upp till 1 procent till 2026, jämfört med ett scenario utan reformer.

Den finanspolitiska stimulansen i Tyskland förväntas också ha positiva spridningseffekter till övriga euroområdet. Samtidigt innebär de ökade offentliga utgifterna en viss uppgång i det strukturella budgetunderskottet, vilket Tyskland planerar att hantera genom omfördelningar efter 2030. På kort sikt är dock tillväxten fortfarande mer beroende av hushållens stämningsläge, energipriser och global efterfrågan – tre faktorer som i nuläget alla har en dämpande inverkan.

Tillväxten i euroområdet som helhet väntas bli runt 1 procent 2025 och 1,5 procent 2026. Liksom i Tyskland är konsumtionen svag, men skillnaderna inom regionen är stora. Länder med en större tjänstesektor – som Spanien – klarar sig bättre än mer industriberoende ekonomier. Inflationen sjunker men ligger fortfarande över målet, vilket begränsar utrymmet för expansiv penningpolitik. ECB har påbörjat räntesänkningar, men väntas agera försiktigt framöver. Som tidigare nämnts väntas vissa finanspolitiska lättnader, framför allt i Tyskland, kunna bidra till en starkare återhämtning på lite längre sikt.

De nordiska länderna står inför olika utmaningar under 2025. Medan Danmark visar stark tillväxt i stora exportnäringar, hämmas Finland av svag inhemsk efterfrågan och den starka norska ekonomin står inför en möjlig inbromsning i takt med lägre oljepriser.

Den norska ekonomin har utvecklats starkt efter pandemin, men BNP-tillväxten väntas nu mattas av. Oljeprisnedgången slår mot exportinkomsterna, samtidigt som hushållens konsumtion tyngs av höga räntor och inflation. Norge har jämfört med många andra europeiska länder haft fortsatt höga både löneökningar och inflationstal vilket gjort att centralbanken inte kunnat sänka räntan på samma sätt som i till exempel Sverige. Inflationen bedöms dock under 2025 landa strax över 2 procent, vilket öppnar för något lättare penningpolitik. Fastän Norge har stort handlingsutrymme via oljefonden, kvarstår långsiktiga utmaningar kring omställning till en mer diversifierad ekonomi.

Danmark utmärker sig, tillsammans med Sverige, som ett av de mer robusta länderna i Europa under 2025. BNP väntas växa med nästan 2 procent, vilket till stor del drivs av export inom läkemedel och informationsteknik. Den danska ekonomin kännetecknas av starka statsfinanser, låg arbetslöshet och förhållandevis hög produktivitet. Inflationen bedöms ligga strax över målet på 2 procent.

Finland hör tvärtom till de svagare ekonomierna och tillväxten väntas under 2025 bli runt 1 procent. Återhämtningen går

långsamt med en återhållen inhemsk efterfrågan samtidigt som konkurrenskraften är svag, vilket gör att landet väntas drabbas hårt av ökade handelshinder och av lägre efterfrågan i Europa.

Risker för prognosen

Unionens prognos bygger på grundscenariot att det senare i år finns klarhet i vilka tullar som kommer att gälla framöver mellan EU och USA och att dessa är i häradet av de som annonserats till och med sista korrigeringsdatum för rapporten.

Det finns en risk för att det inte blir så eller att fler och fler länder ökar sina handelshinder gentemot varandra, till exempel EU visavi Kina. Prognoserna utgår också från att Sverige och EU inte får en brist på kritiska produkter, exempelvis halvledare.

Ovissheten kring USA:s geopolitik och ekonomiska politik i närtid är mycket stor. Möjligheten att Trump-administrationen kan komma att direkt påverka USA:s styrränta samt dollarns värde har ökat sannolikheten för en global finanskris.

Om nedgången för USA:s ekonomi blir större och snabbare än förväntat kan också detta leda till likviditetsproblem i USA:s finansiella system, vilka kan spridas till övriga världen. Även detta har ökat sannolikheten för en global finanskris.

Skulle USA hindra transporter på världshaven eller ta mer direkt kontroll över viktiga handelspassager, såsom Panamakanalen, leder även detta till ökad risk för en global recession.

Handelskrig har en tendens att tidsmässigt sammanfalla med faktiska krig. Något som å ena sidan talar för att risken för detta är mindre denna gång än vid tidigare handelskrig, är att det nu är USA som ensamt står mot omvärlden när det kommer till handelspolitiken. Hos de flesta andra länderna finns ett starkt intresse av att inte rubba den regelbaserade världsordningen mer än vad som redan skett.

Något som å andra sidan talar för en ökad risk för regionala kriser och krig är det maktvakuum som öppnas upp när USA:s hegemoni minskar. Här står den generella situationen med Kinas utvidgade maktanspråk i Sydkinesiska sjön och gällande Taiwan i fokus, utöver det mest uppenbara med konsekvenserna av hur USA väljer att agera gällande kriget i Ukraina. Till detta ska också situationen i Mellanöstern, denna ständiga hård av oro och konflikter, läggas. Risken för att situationen gällande Iran, med landets ambitioner/hot om att utveckla kärnvapen, skruvas upp till den grad att den utmynnar i ett krig som även involverar de regionala stormakterna Israel och Saudiarabien är inte obetydlig. Ett sådant krig skulle kunna få mycket kännbara konsekvenser för den globala ekonomin.

Precis som det tidigare har varit lätt att tro att den ordning som varit – med frihandel, institutioner för tvistelösning och annat – alltid kommer att bestå, kan det nu vara lätt att slå över för långt i den andra riktningen; ”nu fallerar den globala handeln helt och USA kan man aldrig lita på igen”.

Det är viktigt att den svenska ekonomiska debatten förs på ett ansvarsfullt sätt utan den typen av överslag, liksom att medier- nas rapportering är välavvägd. En risk för prognosen är att svenska konsumenter matas med överdrivet dystra framtids- bilder, vilka då riskerar att bli självuppfyllande profetior.

Större ovisshet och större svängningar i ekonomin gör inte nödvändigtvis prognoser sämre, men de gör konfidensinter- vallen större. Med andra ord: sannolikheten att utfallet blir vä- sentligt högre eller lägre än en viss prognossiffra är större än normalt.

Vidare; prognoser görs för att kunna fatta välgrundade beslut. Behöver jag ta med mig ett paraply när jag går ut? Är den rätta tidpunkten nu för att så havre på fälten? Är det värt att starta en fabrik i USA? Behöver vi stimulera svensk ekonomi? Många beslut baserade på en prognos ändrar utfallet och gör prognos- en *ex post* felaktig, det är en del av syftet med prognoser. Om exempelvis prognosen för svensk ekonomi ser dålig ut kan fi- nans- och penningpolitiken agera för att åstadkomma ett bättre utfall.

Handelshinder och deras effekter

För att handel ska fungera bra mellan länder krävs transparens, förutsägbarhet samt en avsaknad av omotiverade handelshin- der. Handelshinder är åtgärder som hindrar eller försvårar handeln med varor och tjänster, gränsöverskridande etable- ringar eller investeringar. Höga tullar, skatter och särskilda krav på varors och tjänsters prestanda eller produktionsförhål- landen är några av de vanligaste handelshindren.¹

Länder har i alla tider upprättat handelshinder mot omvärlden. Skälen är många: skydda inhemska industrier, bevara arbets- tillfällena, öka statens inkomster, minska handelsunderskott, skydda strategiska intressen som livsmedel, försvar och energi, miljö- eller hälsoskäl, politiska eller geopolitiska skäl, motverka orättvis konkurrens samt stimulera innovation.

Så alla handelshinder är inte av ondo. Exempelvis anser de flesta att ett förbud mot import av leksaker innehållande bly är välmotiverat, och ett sådant förbud är samhällsekonomiskt lönsamt. Ett annat exempel är europeiska tullkvoter på kine- siskt stål. Av Kinas runt 500 stålverk är det runt 25 som är lön- samma utan statliga bidrag, vilket leder till en stor överpro- duktion som utan tullkvoter skulle riskera utslagning av svensk produktion i avsaknad av motsvarande statsstöd.²

Historiska exempel

Tullar har en mycket lång historia. För 4 000 år sedan i det gamla Babylon införde kung Hammurabi – känd för sin lagko- dex – tullavgifter på varor som transporterades över rikets ka- naler och vägar. Syftet var dels att finansiera rikets administ- ration och militära expeditioner, dels att reglera importen av bland annat trä, ädla metaller och lyxvaror.

¹ <https://www.kommerskollegium.se/utrikeshandel-och-statistik/utrikeshandel/handelshinder>.

² Financial Times (2025-03-03), Iron ore's collapse bodes ill for Chi- nese steelmakers. Splash (2024-08-22), Only 5% of Chinese steel pro- ducers are currently profitable.

När Gustav Vasa blev kung 1523 reformerade han det svenska skattesystemet och började ta ut tullar på importerade lyxvaror (silke, kryddor, viner) i Stockholms hamn. Dessa avgifter ökade kronans inkomster markant och bidrog till att bygga upp den moderna svenska statsapparaten.

Under första halvan av 1800-talet debatterades tullfrihet i Sverige. År 1844 avskaffades de flesta tullarna, men beskattningen av importerat spannmål återkom under missväxtåren 1867–1868 för att skydda svenska bönder. Först 1869 infördes mer liberala tullsatser som ledde in Sverige på den frihandelslinje som varade till sekelskiftet.

När det kommer till USA införde landet 5 procents tull på många varor år 1789, främst för att få in skatteintäkter samt för att skydda amerikanska producenter.

1817 infördes tullar för att skydda textilindustrin som var ny i USA, vilket bidrog till att den kunde växa sig stor – en framgång för vänner av tullar. 1890 infördes närmare 50-procentiga tullar på 1 500 varor, vilket inte hade samma gynnsamma effekt som de tidigare tullarna hade haft för textilindustrin, utan ledde till hög inflation och en arbetslöshet på 25 procent.

En inkomstskatt infördes 1909 för att ersätta många tullar, och tillväxten i USA tog fart. 1929 inleddes den stora depressionen vilken innebar ett BNP-fall på 30 procent under de kommande åren samt 25 procents arbetslöshet. Bidragande till depressionen var tullagen *Smooth-Hawley Act* som syftade till att skydda främst jordbrukare. Lagen höjde tullarna till 20 procent på tusentals varor, vilket möttes av svarsåtgärder från handelspartners.³

Under 1930-talets depression använde många länder handels hinder för att försöka skydda sina ekonomier. Detta förvärrade den djupa nedgången i världsekonomin.

Perioder av ökad isolering och protektionism bedöms av många historiker bidra till en större risk för krig: Japans invasion av Manchuriet 1931 var delvis ett svar på resursbrist orsakad av västvärldens tullar och sanktioner. Tyskland, som var mycket exportberoende, drabbades hårt av den minskade världshandeln och de amerikanska tullarna 1929. Arbetslösheten steg till 30 procent och miljoner tyskar levde i fattigdom, vilket anses ha bidragit till nazisternas uppgång.

I ett försök att förhindra en upprepning av dessa erfarenheter i sviterna av det andra världskriget undertecknades 1947 det multilaterala handelsavtalet GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*). Därefter har ytterligare sju multilaterala förhandlingsrundor genomförts, varav den senaste ledde fram till upprättandet av WTO (*World Trade Organisation*) 1995, som nu har 166 medlemsländer.

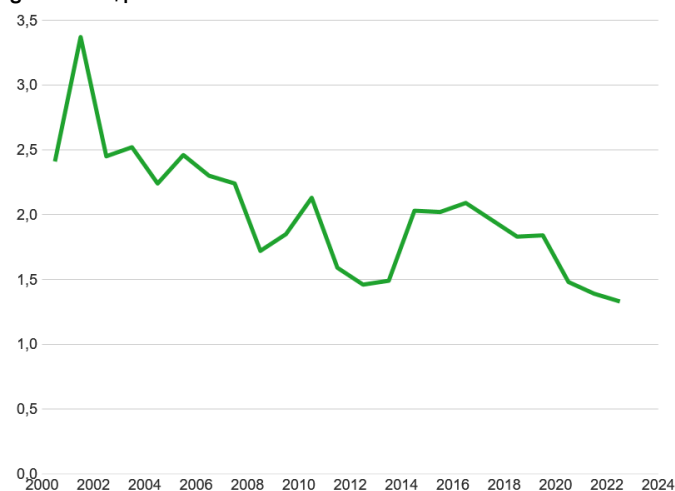
I avtalen har medlemsländerna, genom att sänka sina handels hinder, givit andra länder större tillgång till sina egna marknader och i gengäld fått en större tillgång till deras. Sammantaget har de multilaterala och regionala handelsavtalen inneburit att den genomsnittliga globala tullnivån sänkts kraftigt, från

över 20 procent vid tiden för det första GATT-avtalet till omkring 5 procent idag.⁴

Europeiska kol- och stålunionen bildades 1951 med syftet att omöjliggöra krig mellan Frankrike och Tyskland. Denna följdes 1957 av Romfördraget, vars mål var en gemensam marknad utan tullar: fri rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital.

Enligt EU-fördragen är handelspolitik en exklusiv EU-kompetens, vilket betyder att endast unionen (via kommissionen och ministerrådet) har rätt att förhandla och sluta avtal på detta område. Under lång tid har EU, påhejat av Sverige, strävat efter att minska handelshinder. När det gäller tullnivåer på import till Sverige från tredje land är de nu nere på cirka 1,5 procent.

Diagram 5 Sveriges tullar mot omvärlden, alla produkter, vägt genomsnitt, procent

Källa: Macrobond och Världsbanken

Efter finanskrisen 2008 har de protektionistiska inslagen i världshandeln över lag ökat. Antalet diskriminerande åtgärder har blivit fler och osäkerheten om den framtida globala handelspolitiken har blivit större.

Under den förra Trump-administrationen införde USA tullar på 25 procent för kinesiska varor. Kina svarade med motsvarande strafftullar på amerikanska varor. År 2020 undertecknades ett avtal mellan länderna vilket innebar att handelskriget trappades ned, men konflikten mellan USA och Kina har levt vidare.⁵

USA har på senare tid annonserat 25-procentiga tullar på stål, aluminium och bilar samt 20 procent på i princip alla övriga varor från EU.

EU har svarat med att erbjuda USA ett så kallat *zero-for-zero*-avtal. Det innebär att EU är berett att ta bort alla tullar på industrivaror från USA – exempelvis bilar, läkemedel, maskiner, gummi och plast – om USA i gengäld gör samma sak och tar bort sina tullar på EU:s industrivaror.

EU-kommissionen har ökat trycket i tullförhandlingarna med USA genom att föreslå höjda tullar på amerikanska varor till ett värde av cirka 100 miljarder euro om samtalen inte leder till

³ NBER (1996), The Smoot-Hawley Act.

⁴ Riksbanken (2017), Penningpolitisk rapport april 2017.

⁵ Riksbanken (2019), Penningpolitisk rapport oktober 2019.

framsteg. Tjänster undantas inledningsvis. Förhandlingarna har hittills gått trögt.

Ökat frihandelsmotstånd

Sverige är ett relativt litet land som har byggt mycket av sitt välstånd på handel med andra länder. Det har tidigare funnits en folklig förankring för detta då vinsterna har fördelats till stora delar av befolkningen och förlorarna har kompensats genom uppgörelser med fackförbund, tillräckliga ersättningar från arbetslöshetsförsäkringar och ett starkt socialt skyddsnät. Detta har även kombinerats med ett bra konsumentskydd.

Tiotusen arbetstillfällen försvann från textilindustrin i Borås när Sverige öppnade upp för billigare import från Asien under 60- och 70-talen. Svenska storvarv som Götaverken och Kockums konkurrerade länge internationellt, men på 80-talet klarade de det inte längre på grund av global överproduktion och stark konkurrens från Japan och Sydkorea.

Under 1990- och 2000-talen har flera svenska industriföretag flyttat produktion till lågkostnadsländer (exempelvis i Baltikum, Östeuropa och Asien). Globaliseringen också har möjliggjort för företag att på motsvarande sätt lokalisera IT-tjänster och kundsupport till länder med lägre produktionskostnader – så kallad *offshoring*. Svenska bönder har haft svårt att konkurrera med billigare import (särskilt från EU) när det gäller kött, spannmål och mejeriprodukter.

I USA, som saknar de flesta de skydd och ersättningar som svenska löntagare har rätt till, har motståndet mot frihandel växt kraftigt. Från 90-talet och framåt har delar av de svenska trygghetssystemen försvagats och ersättningar urholkats, även om fackföreningsrörelsen till viss del har kunnat erbjuda kompletteringar så som exempelvis inkomstförsäkringar.

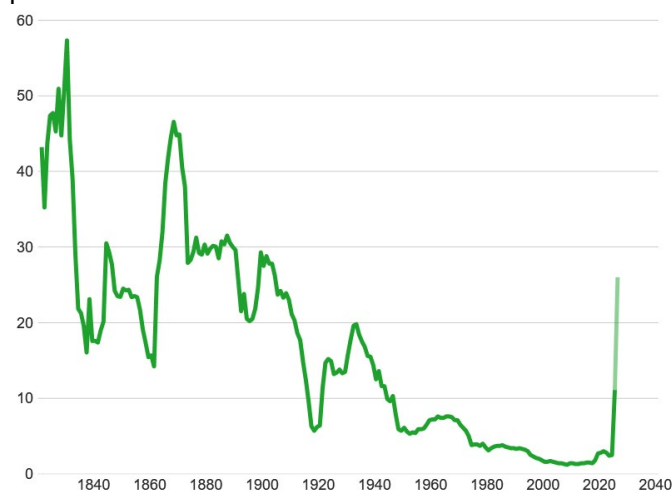
Detta har bidragit till att det även i Sverige växer protektionistiska och isolationistiska tongångar. Det finns alltid vinnare och förlorare när ett land öppnar upp mer för internationell handel. För att inte legitimiteten för svensk handelspolitik ska förloras måste de som förlorar på frihandel kompenseras.

Påverkan på USA

USA har haft liknande genomsnittliga tullar mot omvärlden som EU har haft de senaste decennierna, runt 1,5–2,5 procent. Med de nyligen annonserade tullarna skulle den genomsnittliga effektiva tullen stiga till 22–26 procent, vilket skulle innebära den högsta nivån åtminstone sedan 1909.

Detta skulle i sig ge stora negativa effekter och möts de av svarstullar (vilket redan har skett och fler är troliga) så får det *mycket* stora effekter på USA. De allra flesta bedömare tror på hög inflation och låg tillväxt tillsammans med hög arbetslöshet (stagflation) framöver i USA. Det är troligt att brist på en del varor kan uppstå.

Diagram 6 USA:s tullar mot omvärlden, all import, vägt genomsnitt, procent

Källa: Macrobond och Tax Foundation

Att använda tullar för att skydda framväxande industrier kan fortfarande vara möjligt. Men att, som Trump tänker sig, skydda befintliga industrier och försöka återskapa gamla är inte längre möjligt – med mindre än att den egna ekonomin drabbas kraftigt negativt under lång tid. Det finns flera skäl till detta:

Tillverkning kräver idag insatsvaror från många länder. En bil kan innehålla delar från 30 länder och en växellåda kan passera gränser många gånger under sin tillverkning.⁶

Många nödvändiga råvaror importeras från de länder som tullen behöver införas mot.

Många arbetsuppgifter i dagens fabriker kräver högt utbildad arbetskraft, som det skulle ta många år att utbilda och lära upp till den nivå och i sådant antal som skulle krävas för att kompensera för utebliven import. Detta i en situation där arbetskraftsbrist i många sektorer är ett utbrett problem.

Även att starta ny tillverkning tar lång tid. Ett minimum på 4 till 5 år är vanligt, men startsträckan kan för vissa typer av produkter vara betydligt längre än så. Att bygga upp långa inhemska leveranskedjor tar ännu längre tid. Innan det hinner ske står många befintliga amerikanska företag utan insatsvaror och den amerikanske ekonomin tar för mycket skada – det blir sannolikt politiskt ohållbart.

För USA:s del kommer effekterna av tullarna bli nästan uteslutande negativa. Exakt hur stora de blir är svårt att bedöma då USA sätter upp tullar mot alla länder och på mycket höga nivåer. Det finns få andra historiska exempel på ett land som sätter upp en tull på över 100 procent mot en så stor handelspartner som Kina är för USA.

En sak som är säker är att inhemska priser kommer att öka. En majoritet (runt 75 procent)⁷ av prishöjningen på importvaror

⁶ Jalopnik (2025-03-04), How One Car Part's Journey To Production Shows Just How Interconnected The International Auto Industry Really Is...Or Was.

⁷ Fortune (2025-03-16), Trump claims tariffs will make the U.S. 'rich again.' But 5 undisputed facts about how they work throw cold water on that notion.

kommer att slå igenom i konsumentpriserna. Även motsvarande inhemskt producerade varor kommer att öka i pris, om än inte riktigt lika mycket.⁸

Även för varor för vilka tullen inte höjs kan priset komma att höjas. När (bland annat) en tull på tvättmaskiner infördes 2018, ledde det även till att priset på inhemskt tillverkade tvättmaskiner steg. Dessutom steg priset på torktumlare, trots att tullen för den produkten inte höjdes. Sammantaget ökade priset med mellan 108 och 225 procent av tullhöjningen.⁹ Tullar på insatsmaterial, till exempel stål, aluminium, trävaror och gödsel, leder till prisökningar på många andra varor som produceras med dessa.

Historiska erfarenheter visar att BNP-tillväxten och produktiviteten minskar, arbetslösheten ökar och den eftersträlvade effekten på handelsbalansen uteblir.¹⁰

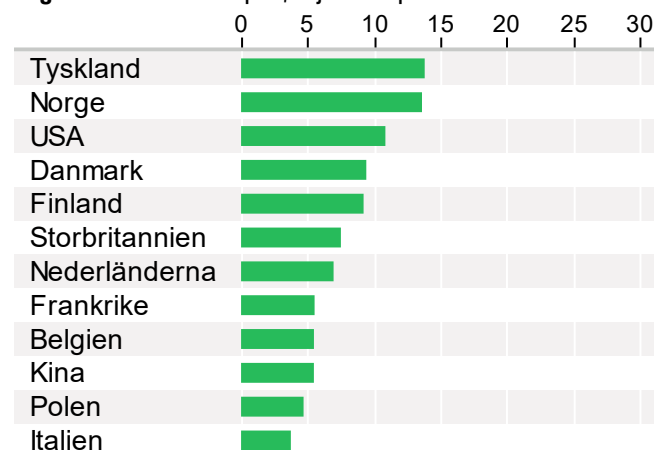
Tullarna som infördes 2018 ledde inte till högre sysselsättning i de skyddade sektorerna – men ledde till ökad arbetslöshet i de sektorer som drabbades av motåtgärderna.¹¹

Påverkan på Sverige

Innebär då USA:s handelskrig mot omvärlden en katastrof för Sverige? Nej, inte alls. USA är visserligen Sveriges 3:e största exportmarknad för varor, svensk export av varor och tjänster uppgår till mer än hälften av Sveriges BNP – och totalhandeln (summan av svensk export och import) till mer än 100 procent av BNP. Men för svensk del handlar det inte denna gång om ett fullt handelskrig med alla länder – utan om att delar av svensk export möter en minskad efterfrågan från USA.

”Endast” runt 8 procent av den svenska varuexporten går till USA, majoriteten går till Norden, EU, Storbritannien och Kina.

Diagram 7 Svensk varuexport, miljarder kr per månad

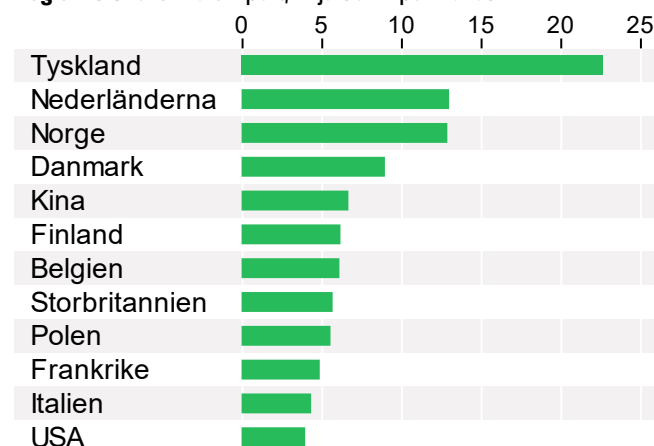
Not: Genomsnitt 2015–2024.

Källa: Macrobond och SCB

På liknande sätt ser det ut för varuimporten. Knappt 4 procent kommer från USA och landet ligger på runt 12:e plats på listan

över de länder som Sverige importerar varor till sammanlagt störst värde från. Åtta EU-länder, Norge, Kina och Storbritannien ligger alla före USA på den listan.

Diagram 8 Svensk varuimport, miljarder kr per månad

Not: Genomsnitt 2015–2024.

Källa: Macrobond och SCB

Enskilda svenska exportföretag skulle drabbas mycket hårt, men majoriteten drabbas i mer begränsad omfattning eller inte alls (då de redan har produktion i USA, inte exporterar till USA eller exporterar en vara som är undantagen).¹² Tjänsteexporten är allt viktigare för Sverige och i dagsläget finns inga föreslagna direkta tullar mot tjänster.¹³

Minskad export och import till och från USA kommer också att ersättas av ökad handel med andra länder. EU:s inre marknad kan komma att stärkas och nya handelsavtal med andra slutas. Ett WTO utan USA kan stärkas i sin vilja att upprätthålla den regelbaserade världsordningen för handeln. Nya eller bättre avtal mellan till exempel EU och Stillahavsländer är möjliga.

Kommerskollegium har modellerat effekterna på Sverige av tullarna i ett par scenarier med olika tullar och mottullar. Sveriges totala export till USA påverkas i dessa marginellt *positivt*, men exportens sammansättning förändras kraftigt mellan sektorer.¹⁴

Exporten till USA av järn och stål, papper och kemikalier, som tillsammans utgör cirka 14 procent av Sveriges export till USA, minskar kraftigt i dessa scenarier. Också läkemedel och träexport drabbas. Även exporten av motorfordon, som utgör cirka en fjärdedel av exporten till USA, förväntas minska men dock endast med omkring 6 procent. Anledningen till att denna effekt inte blir större är att USA infört extremt höga tullnivåer på bilar från Kina, men också mot Mexiko och Kanada, vilket mildrar effekten av tullhöjningen gentemot Sverige. Svenska

⁸ Journal of Economic Perspectives (2019), The Impact of the 2018 Tariffs on Prices and Welfare.

⁹ American Economic Association (2020), The spillover effects of trade wars.

¹⁰ The World Bank Economic Review (2022), The Macroeconomy After Tariffs.

¹¹ NBER (2024), Help for the Heartland?

¹² Business Sweden (2020), I korselden mellan USA och Kina.

¹³ Tjänsteexporten står för ungefär 30 procent av den totala exporten från Sverige.

¹⁴ Kommerskollegium (2025), CGE-modelleringar av USA:s handelskonflikt med omvärlden.

exportprodukter förblir i många fall konkurrenskraftigare därför att företag från andra länder som exporterar till USA drabbas av ännu högre tullar.

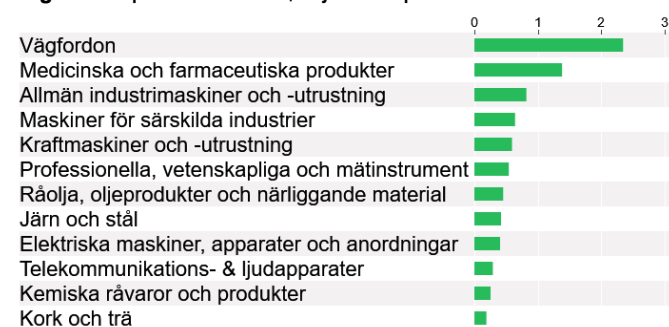
De övergripande effekterna på Sveriges export och import är relativt små givet de tullnivåer som ingår i scenarierna. Samtidigt sker en tydlig omstrukturering av exportflödena till enskilda länder och sektorer, vilket innebär att handelsrelationerna förändras även om den totala handelsvolymen förblir relativt stabil. Detta innebär dock inte att tullarna inte kan bli kännbara för företag inom vissa sektorer. För Sverige är den största negativa förändringen i modelleringarna en nedgång på knappt 2 procent totalt för sektorn järn- och stål, vilken kan förklaras av USA:s ståltullar.

Kommerskollegium bedömer att Sveriges och EU:s ekonomi påverkas betydligt mindre än USA:s och Kinas, detta beror delvis på att EU har valt att avstå från att svara med breda och proportionerliga motåtgärder mot USA. I stället har EU aviserat mer selektiva och riktade tullar.

Detta minskar skadeverkningarna på den egna ekonomin och illustrerar hur återhållsamhet och precision i utformningen av handelspolitiska motåtgärder kan vara att föredra – även om andra typer av motåtgärder i vissa fall kan motiveras av politiska eller förhandlingsstrategiska skäl.

Kommerskollegium bedömer att Västsverige, östra Mellansverige samt Stockholm/Uppsala är de regioner som är mest exponerade mot USA. I Västsverige utgör varuexporten till Nordamerika 13 procent av den totala varuexporten. Utöver den direkta exporten till USA kan företagen påverkas indirekt via underleverantörer.

Diagram 9 Exportvaror till USA, miljarder kr per månad

Not: Genomsnitt 2015–2024. De 12 största varugrupperna.

Källa: Macrobond och SCB

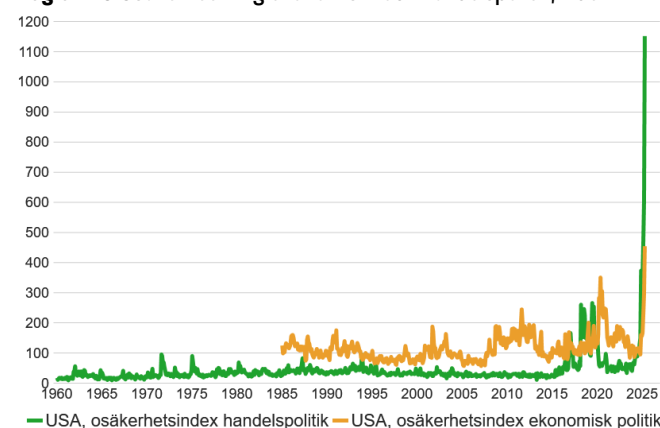
Riksbanken har en något mer negativ syn. Bedömningen är att tullarna skulle ge tydliga negativa effekter på den globala ekonomin,¹⁵ och att svensk tillväxt dämpas men att effekten på inflationen i Sverige är osäker.¹⁶ Samtidigt ser Riksbanken att Sverige har goda förutsättningar att hantera global osäkerhet. Sverige har ett diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv som visat hög förmåga att anpassa sig till nya förhållanden. Vi har dessutom starka statsfinanser.

Baserat på den information som finns tillgänglig nu, inklusive klubbarnas svar i Branschbarometern, bedömer Unionen de

direkta effekterna av tullarna som begränsade och hanterbara för många branscher. Ökade handelshinder från USA och eventuella motåtgärder från EU bedöms visserligen bidra till att dämpa den svenska tillväxttakten på kort sikt, men endast i liten utsträckning på medellång sikt.

Ett större problem är dock osäkerheten kring USA:s ekonomiska politik och handelspolitik, en osäkerhet som aldrig har varit större i modern tid än nu. Denna osäkerhet kan få omfattande negativa spridningseffekter. Företag får svårt att fatta investeringsbeslut som berörs av USA:s politik och svenska konsumenter kan uppleva att läget är värre än det är, vilket kan bli en självuppfyllande profetia.

Diagram 10 Osäkerhet kring ekonomisk- och handelspolitik, index

Källa: Macrobond, Policyuncertainty och Matteo Laoviello

Att USA under en period för ett handelskrig mot omvärlden är förstås inte bra, men, som ovan konstaterats, hanterbart. Däremot; en ytterligare finanskris – orsakad av att den amerikanska ekonomin går för dåligt, eller av att Trump-administrationen ger sig på dollarn, attackerar den amerikanska centralbanken eller på annat sätt försöker manipulera räntan – kan leda till en global recession. Detta är dock inte Unionens grundscenario.

USA:s agerande bedöms minska inflationstrycket något. Högre importpriser från USA vägs till stor del upp av lägre importpriser från andra delar av världen samt ett visst ökat inhemskt utbud i Sverige på kort sikt. Hushållens stämningsläge och en viss dämpning av ekonomin bidrar till det minskade trycket liksom en starkare krona.

Unionens Branschbarometer

Unionen genomför två gånger per år Branschbarometern – en enkätundersökning bland de av förbundets klubbar som har minst 20 medlemmar och vars arbetsgivare är en del av det privata näringslivet. Huvudfokus är klubbarnas bedömningar av företagets utsikter inför det kommande halvåret, satt i relation till det senaste halvårets utveckling. Svaren presenteras nedbrutet på sektorer och branscher samt på geografiska regioner.

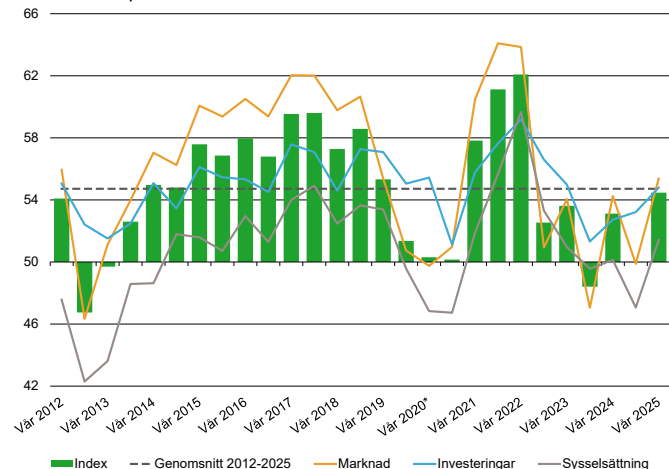
Indexnivån för det sammanvägda näringslivet i den nu aktuella upplagan av Branschbarometern stiger tydligt jämfört med i höstas. Då låg index på 50, vilket signalerade en övergripande

¹⁵ Riksbanken (2025), Makroekonomiska effekter av höjda importtullar.

¹⁶ Riksbanken (2025), Så påverkas svensk ekonomi och inflation av handelshinder.

utveckling i sidled under hösten och vintern. Nu ligger index på 54 – den högsta noteringen på tre år och i linje med det historiska genomsnittet för index.

Diagram 11 Konjunkturläget i näringslivet enligt Unionens klubbar, total- och delindex, 50=neutralvärde

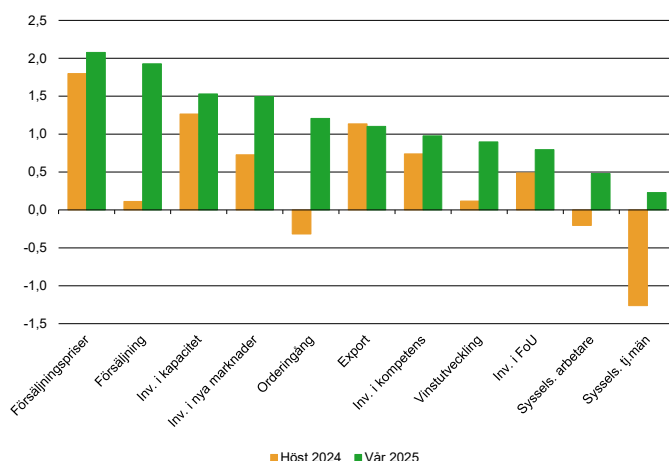

*Våren 2020 genomfördes undersökningen i mars, strax innan pandemikrisens utbrott i Sverige.

Källa: Unionens Branschbarometer

Indexet baseras på klubbarnas svar avseende företagens utveckling under det kommande halvåret gällande nio olika indikatorer. Dessa kan delas in i tre kategorier; marknads-, investerings- och sysselsättningsindikatorer. För samtliga dessa tre områden har utsikterna stärkts sedan i höstas, alla tre ligger nu i linje med sitt historiska genomsnitt. Mest har marknadsutsikterna förbättrats, såväl investerings- som marknadsutsikterna signalerar en tydligt positiv utveckling. Sysselsättningsbedömningarna har gått från negativa i höstas till oförändrade nu.¹⁷

Diagram 12 Förväntansläget uppdelat på indikatorer, förväntad förändring i procent jmf föregående halvår

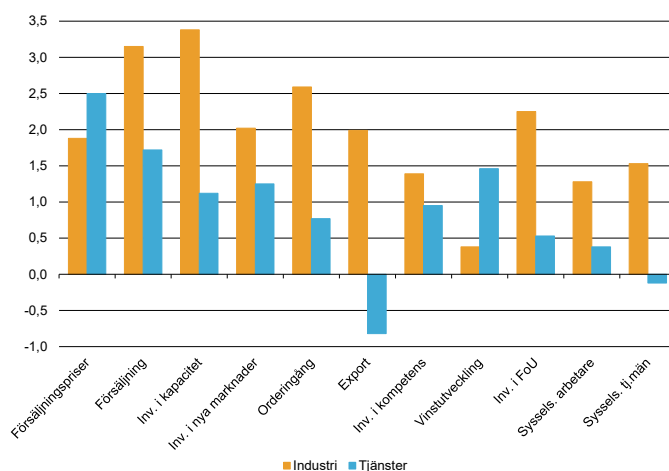
Källa: Unionens Branschbarometer

För tio av elva indikatorer (två av dem, försäljningspriser och export, ingår inte i index) ger klubbarna sammantaget mer positiva omdömen nu än för ett halvår sedan – endast exporten avviker och ligger kvar på samma (positiva) nivå som då. Försäljning, orderingång och sysselsättning för tjänstemän är de tre områden för vilka utsikterna stärkts mest.

Stärkt sysselsättning att vänta inom industrin

När vi granskar de två sektorer som helt dominerar resultaten för det sammanvägda näringslivet, industrin och tjänstesektorn, kan vi konstatera att förbättringarna på den sammanvägda nivån är ett resultat av att stämningssläget markant förbättrats inom båda dessa sektorer. För båda är det främst marknads- och sysselsättningsutsikterna som stärkts. Inom industrin väntas sysselsättningen öka för både tjänstemän och arbetare, och även om utsikterna för tjänstesektorn inte är lika positiva är kontrasten mot i höstas ändå tydlig – då väntades relativt stora minskningar av sysselsättningen för tjänstemännen i den sektorn.

Diagram 13 Förväntansläget uppdelat på indikatorer och sektor, förväntad förändring i procent jmf föregående halvår

Källa: Unionens Branschbarometer

Industriklubbarna gör sammantagna mer positiva bedömningar än tjänsteklubbarna för nio av elva indikatorer. Ena undantaget är vinsten, som väntas stärkas för tjänsteföretagen men röra sig i sidled för industrin, vilket i sin tur delvis kan bero på det andra undantaget – att tjänsteföretagen väntas höja sina försäljningspriser snabbare än industrin. Här påverkas utfallet sannolikt även av den svenska kronans förstärkning under de senaste månaderna. Detta genom att (i genomsnitt) pressa ner de exporttunga industriföretagens marginaler och på motsatt sätt gynna företag som gör inköp utomlands men har huvuddelen av sin försäljning i Sverige – vilket är en vanligare situation inom tjänstesektorn.

Det ska också påpekas att dessa olika prognoser gällande vinstens utveckling för de två sektorerna görs utifrån delvis olika utgångslägen. Lönsamheten är i nuläget, enligt klubbarna, bättre inom industrin än inom tjänstesektorn (se diagram 14).

¹⁷ Marknadsutsikterna (som utgörs av orderingång, försäljning och vinst) står för 3/5 av vikten i index och sysselsättningen och investeringsindex för 1/5 vardera.

Industrins vinst väntas alltså ligga oförändrad på en högre nivå än den som tjänstesektorns väntade förbättring utgår från.

Noterbart är att den enda indikatorn i denna sektorsuppdelning som signalerar en försämring det kommande halvåret är de sammantagna tjänsteföretagens export.

Diagram 14 Nulägesbedömning av företagens lönsamhet, viktade nettoandelar i procent, 0 = normalläge, sektorer¹⁸

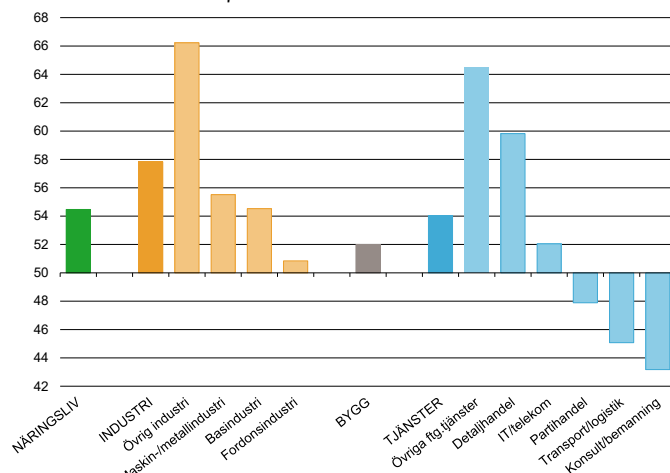
Källa: Unionens Branschbarometer

Detaljhandeln lyfter – försvarsindustrin flyger

När sektorsresultaten i sin tur delas upp i enskilda branscher, framträder särskilt inom tjänstesektorn en mer spretig bild. Här väntas å ena sidan den samlingsbransch vi kallar övriga företagstjänster och detaljhandeln utvecklas starkt, medan å andra sidan bedömningarna av det kommande halvåret från klubbarna inom transport & logistik samt konsult & bemanning skickar tydligt negativa signaler.

Detaljhandeln delas i sin tur upp i dagligvaru- respektive sällköpshandeln, de två delbranscherna är påfallande samstämda om utvecklingen det kommande halvåret. Efterfrågan väntas växa i god takt, investeringarna i kapacitet likaså. Båda delbranscherna förväntar sig vinstökning, störst sådan i sällanköp. Lönsamhetsläget har i båda fallen förbättrats sedan i höstas och är bättre än normalt i båda branscherna. Optimismen avspeglas dock inte sammantaget i sysselsättningen, neddragningar väntas på tjänstemannasidan i båda delbranscherna. Värt att påpeka är att bilhandlarna avviker från den överlag positiva bilden av läget inom sällanköpshandeln. De befinner sig i en trängd situation, effekterna av perioden med hög inflation och ränta är fortsatt tydliga med en lönsamhet som är klart sämre än normalt. Ytterligare neddragningar på tjänstemannasidan är att vänta.

Diagram 15 Förväntansläget i Unionens Branschbarometer uppdelat på sektorer och branscher, index med 50=neutralvärde¹⁹

Källa: Unionens Branschbarometer

Läget är alltså fortsatt dystert inom konsult & bemanningsbranschen betraktad som en helhet, men det skiljer sig ändå något mellan branschens olika delar. Teknikkonsulterna har en neutral indexnotering, med viss minskning av sysselsättningen och neddragningar på investeringssidan. Men försäljningen väntas inte minska och klubbarna bedömer att vinsten kommer att förbättras. IT-konsulterna ser något mer negativt på utvecklingen, med viss försämring av marknaden och något sämre sysselsättning att vänta. Bemanningsföretagen är ytterligare något mer pessimistiska, de ser ingen vändning uppåt i marknaden under det kommande halvåret.

I transport & logistik är det främst godstransportörerna som signalerar sämre tider – inte minst gällande exporten – och drar ner index för den sammantagna branschen. De bolag som åtminstone delvis ägnar sig åt persontransporter är mindre negativa. De förutser visserligen en försiktig minskning av sysselsättningen, men marknaden väntas inte försämrats utan röra sig i sidled.

¹⁸ Skalan går mellan -100 (alla svarande bedömer lönsamhetsläget som sämre än normalt) och +100 (alla bedömer lönsamhetsläget som bättre än normalt), med 0 som ett neutralt läge.

¹⁹ Övrig industri utgörs av: försvars-, livsmedels-, läkemedelsindustri samt övrig tillverkande verksamhet. Övriga företagstjänster består av tjänsteföretag med det gemensamma att de i huvudsak har andra företag/offentlig sektor som sina kunder samt tillhör branscher som inte

samlar ett tillräckligt svarsunderlag i undersökningen för att särredovisas, detta inkluderar exempelvis verksamheter inom säkerhet, call-center och facility services. Basindustrin utgörs av följande underbranscher: kemi-, skogs- och pappers- samt stål- och gruvindustri. IT-konsulter ingår i branschen konsult & bemanning, och inte i IT & telekom.

Unionens Branschbarometer

Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – branschindelad*

	Industri				Bygg	Tjänster						
Våren 2025	Bas-industri	Fordons-industri	Maskin- och metall-varuindustri	Övrig industri	Bygg	IT och telekom	Konsult och bemanning	Transport och logistik	Övriga företags-tjänster	Detalj-handel	Parti-handel	TOTALT
Orderingång	↗	↗	↗	↑	↗	↗	↘	↓	↑	↑	↘	↗
Försäljning	↗	↗	↗	↑	↗	↗	↘	↓	↑	↑	↘	↗
Export	↗	↘	↗	↑	-	↘	↘	↓	↘	↗	↘	↗
Försäljnings-priser	↑	↗	↗	↗	↘	↑	↗	↑	↑	↗	↑	↗
Vinstut-veckling	↗	↘	↗	↗	↘	↗	↘	↘	↗	↑	↘	↗
Investeringar												
I kapacitet	↑	↗	↑	↑	↘	↘	↘	↗	↗	↑	↗	↗
I nya marknader	↗	↘	↗	↑	↗	↘	↗	↘	↗	↑	↗	↗
I FoU	↗	↘	↗	↑	↘	↗	↘	↘	↗	↘	↗	↗
I kompetens	↗	↗	↗	↗	↗	↘	↘	↗	↗	↗	↗	↗
Sysselsättning												
Arbetare	↘	↘	↘	↑	↘	↘	↘	↘	↑	↘	↘	↘
Tjänstemän	↘	↘	↗	↑	↘	↘	↘	↘	↗	↘	↘	↘

* Basindustri: kemi, skog/papper och stål/gruv.

Övrig industri: försvar, livsmedel, läkemedel och övriga industribranscher. IT-konsulter ingår i Konsult och bemanning.

Teckenförklaring

Ökning med
mer än 5%

Ökning med
2,5 till 5%

Ökning med
0,5 till 2,5%

Oförändrat

Minskning med
0,5 till 2,5%

Minskning med
2,5 till 5%

Minskning med
mer än 5 %

Unionens Branschbarometer

Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – regionindelat*

Våren 2025	Norr	Mitt	Mälardalen exkl. Stockholm	Stockholm	Östra Götaland	Västra Götaland exkl. Göteborg	Göteborg	Syd inkl. Malmö/Lund	TOTALT
Orderingång	↑	↑	↑	→	↑	↗	↘	↑	↗
Försäljning	↑	↑	↑	↗	↑	↗	↘	↑	↗
Export	↗	↗	↗	↘	↗	↗	↘	↗	↗
Försäljningspriser	↑	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↑	↗
Vinstutveckling	→	↑	↗	↗	↗	↗	↘	↑	↗
Investeringar									
I kapacitet	↑	↑	↗	→	↗	↑	↗	↑	↗
I nya marknader	→	↑	↗	↗	↗	↑	↗	↑	↗
I FoU	↑	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗
I kompetens	→	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗
Sysselsättning									
Arbetare	→	↑	→	↗	↗	↗	↗	↗	→
Tjänstemän	→	↗	↗	→	↗	↗	↗	↗	→

* Norr: Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Medelpad, Jämtland och Härjedalen.
Mitt: Hälsingland, Gästrikland, Dalarna och Värmland.
Mälardalen: Uppland, Södermanland, Västmanland, Närke och Gotland.
Östra Götaland: Östergötland, Småland och Öland.
Västra Götaland: Västergötland, Dalsland, Bohuslän och norra Halland.
Syd: Blekinge, södra Halland och Skåne.

Teckenförklaring

Ökning med mer än 5%

Ökning med 2,5 till 5%

Ökning med 0,5 till 2,5%

Oförändrat

Minskning med 0,5 till 2,5%

Minskning med 2,5 till 5%

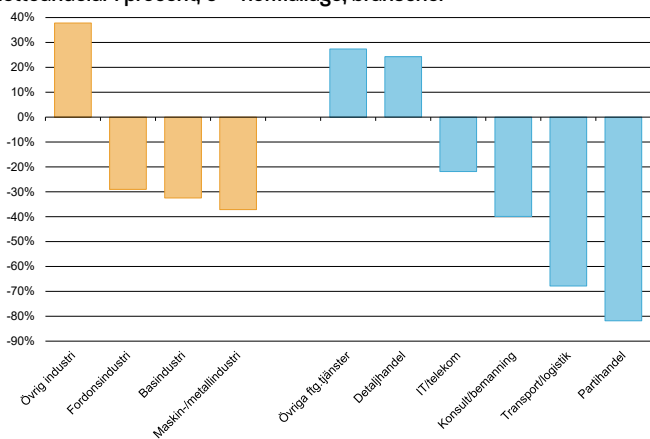

Minskning med mer än 5 %

Inom industrin – och även totalt sett – är det återigen den samlingsbransch som vi benämner "övrig industri" som bedöms komma att gå starkast under det kommande halvåret. Ännu en gång är det producenterna av försvarsmateriel som väntar sig ett halvår av högtryck. Index för denna delbransch har återigen stigit och är nu på en ny högsta notering för samtliga branscher/delbranscher någonsin i Branschbarometern: 87.²⁰ Samtliga klubbar i försvarsindustrin anger lönsamheten som starkare eller mycket starkare än normalt, ingen anger bristande efterfrågan som hinder för fortsatt expansion – i stället hindras verksamheten av arbetskraftsbrist, brister i produktionskapacitet och brister i leverantörsleden. Sambandet med att Rysslands storskaliga invasion av Ukraina inleddes för nu drygt tre år sedan står förstås skrivet i eldskrift över denna utveckling. Men denna gång kan de säkerhetspolitiska chockvågorna i Europa efter Trumps andra tillträde som president i USA läggas till som ytterligare en tungt vägande faktor. När Europa ska rustas, och det helst samtidigt som beroendet av USA ska minskas, är svensk försvarsindustri mycket väl positionerad.

Men även övriga delar av denna brokiga industri"bransch" (alltså läkemedels-, livsmedels- samt återstående övrig tillverkande industri) väntar sig ett starkt kommande halvår – de samlas runt 60 i index. Växande marknad, stigande investeringar och till viss del sysselsättningsökningar väntas även för dessa delbranscher. Inte i något avseende i någon delbransch väntas en försämring. Noterbart är dock att utgångsläget för dessa positiva prognoser varierar. Liksom i försvarsindustrin är lönsamheten för läkemedelsproducenterna mycket bra i nuläget, medan det inom livsmedelsindustrin råder mer av ett normalt läge.

Diagram 16 Nulägesbedömning av företagens lönsamhet, viktade nettoandelar i procent, 0 = normalt läge, branscher

Källa: Unionens Branschbarometer

Mellan delbranscherna i basindustrin spretar klubbarnas bedömningar av nuläget och av det kommande halvåret påtagligt. Inom stål & gruv bedöms lönsamheten som bra, och utsikterna är tydligt optimistiska både gällande marknadsutveckling och investeringar – det är bara sysselsättningen för arbetare som inte väntas växa. Läget är och väntas fortsätta vara dystrare för skog & papper, där allt utom investeringarna väntas minska

och lönsamheten i nuläget är markant sämre än normalt. Denna del av basindustrin kläms mellan höga råvarupriser och låg efterfrågan – inte minst till följd av att den inhemska byggsektorn sedan ett par år tillbaka paralyserats av de höga räntorna.

Kemiindustrin – basindustrins tredje ben – befinner sig i ett mittenläge, med en lönsamhet som är sämre än normalt men med en försiktigt positiv indexnotering. Investeringarna väntas växa medan såväl den sammantagna marknaden som sysselsättningen befinner sig i det snäva indexspannet runt 50 som indikerar en oförändrad utveckling.²¹

Både maskin- och metallvaruindustrin och fordonstillverkarna gör en ljusare bedömning av det nu närmast kommande halvåret än vad som var fallet i höstas. Mest ökar optimismen hos maskin- & metallklubbarna, som förutser förbättringar på alla områden. En försiktig temperaturhöjning inom fordonsindustrin gör att den branschen nu inte längre noterar ett index under 50, till skillnad från vad som varit fallet under det senaste året.

Åtminstone delar av fordonsindustrin befinner sig i ett utmanande konjunkturläge med kunder som pressats och fortsatt känner effekterna av den höga inflationsvågen som dragit förbi, samtidigt som den ska hantera höga investeringskostnader förknippade med strukturställning mot ökad eldrift, hård (inte minst kinesisk) konkurrens och nu även stigande oro för tullar. Fordonsklubbarna förutser viss ökning av orderingång, försäljning, försäljningspriser och kapacitetsinvesteringar. Samtidigt väntas försämrade vinster, i ett läge där lönsamheten till följd av ovan beskrivna skäl redan är pressad.

Starkast utsikter i Mitt – svagast i Göteborg

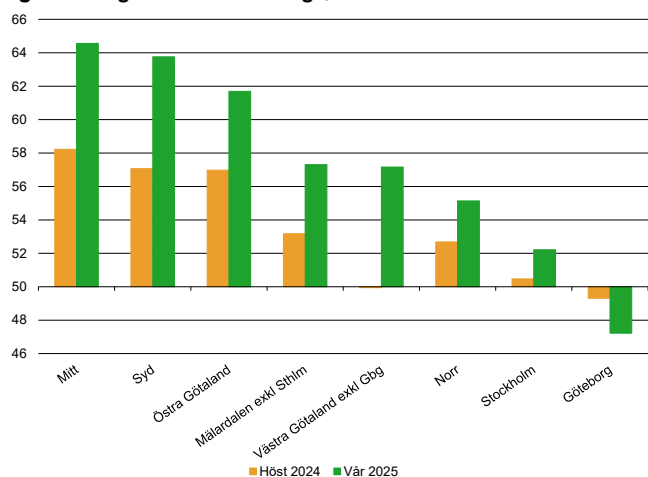
En analys av resultaten i Branschbarometern utifrån geografi visar kortfattat följande. Av de åtta regionerna som vi i detta sammanhang delar in landet i, är det endast i en av dem som den sammantagna indexnivån indikerar ett negativt stämningsläge; Göteborg. Det är också den enda regionen där index har sjunkit sedan i höstas. I övriga sju är det i olika grad tillväxt som förutses det kommande halvåret, från de mycket optimistiska utsikterna för Mitt och Syd som toppar listan ner till Stockholm som nått och jämnt hamnar i den positiva zonen.

Att Mitt ligger i topp är inte förvånande med tanke på de positiva tongångarna från stål & gruv samt från delar av branschen övrig industri, två branscher som båda har stor närvaro i regionen. Stockholm väger i stället tungt mot tjänstesektorn generellt och specifikt med stor vikt inom IT & telekom och konsult & bemanning – branscher som har ett trögare konjunkturläge än inte minst flera av industrigrenarna. Göteborg i sin tur är den region i undersökningen som i högst grad präglas av fordonsindustrin, vilken vi konstaterat är en av de branscher där stämningsläget enligt klubbarna är som svagast.

²⁰ Notera att gränsen mellan positivt och negativt stämningsläge går vid 50, och att det teoretiska maxvärdet för en bransch är 100.

²¹ Intervallet för en oförändrad utveckling är över 48 men under 52.

Diagram 17 Regionalt förväntansläge, index med 50=neutralvärde

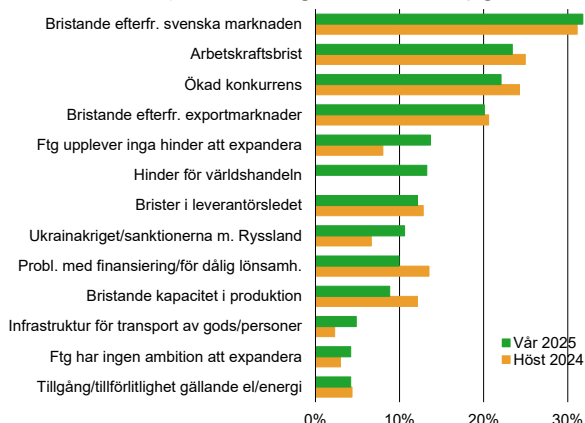

Källa: Unionens Branschbarometer

Arbetskraftsbristen vanligare hinder än tullar

Som bitvis redan har refererats ovan anger klubbarna i Branschbarometern vilket eller vilka som i nuläget är de främsta hindren för företagens svenska verksamhet att expandera.

Diagram 18 Vilket/vilka är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera i nuläget? Flera svar möjliga

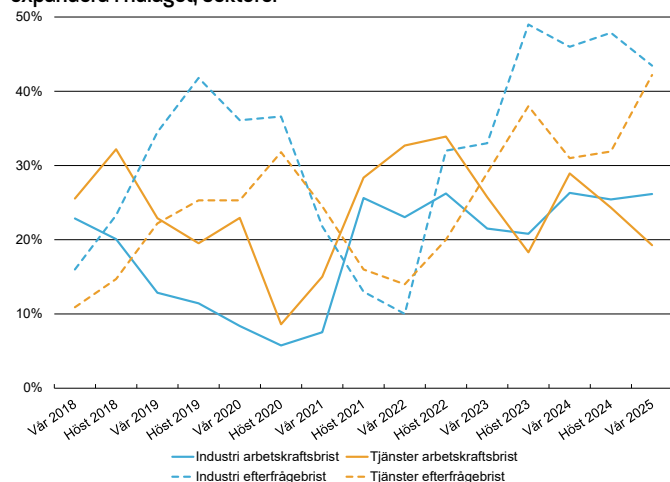

Källa: Unionens Branschbarometer

Med den försvagning av efterfrågan som drabbat stora delar av näringslivet och arbetsmarknaden generellt under de senaste åren, är det möjligen förvånande att arbetskraftsbrist sett till näringslivet som helhet ligger kvar på en hög nivå och är det näst vanligaste hindret som anges. När underlaget delas upp på industrin respektive tjänstesektorn nyanseras dock bilden.

För industrin ligger andelen kvar i stort sett oförändrad på den höga nivån som rätt det senaste året, medan den däremot tydligt har sjunkit inom tjänstesektorn. Minskningen på ett år för tjänsteföretagen är 10 procentenheter. Detta samtidigt som andelen av tjänsteföretagen som anger bristande efterfrågan som ett av de främsta hindren (antingen från den inhemska eller exportmarknader) har ökat i motsvarande grad – men faktiskt minskat för industriklubbarna.

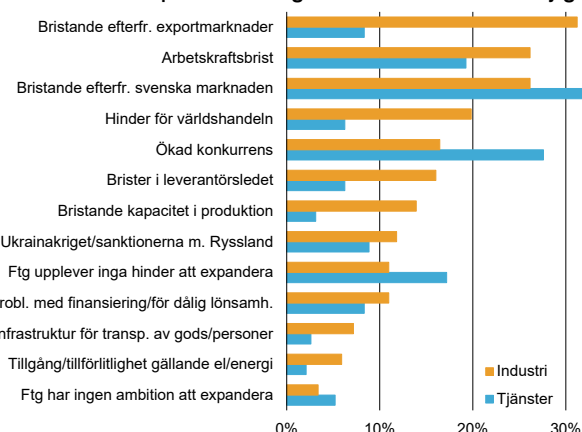
Diagram 19 Bristande efterfrågan (på hemma- och/eller exportmarknad) samt arbetskraftsbrist som hinder för den svenska verksamheten att expandera i nuläget, sektorer

Källa: Unionens Branschbarometer

Avslutningsvis gällande frågan om de främsta hindren för företagens svenska verksamheter, finns en observation att göra som är särskilt värd att lyfta fram. Situationen med flaggade, och delvis pausade, kraftigt höjda tullnivåer och andra handels hinder står sedan en tid tillbaka i centrum för nyheter om och prognoser för svensk och global ekonomi – och så även i denna rapport. Mot den fonden är det ändå värt att påpeka att den andel av klubbarna som anger "utvecklingen gällande (genomförda och aviserade) hinder för världshandeln" som ett av de främsta hindren är markant mindre än den andel som anger arbetskrafts-/kompetensbrist. Och – detta gäller såväl i tjänstesektorn som i industrin.

Diagram 20 Vilket/vilka är de främsta hindren för den svenska verksamheten att expandera i nuläget? Sektorer. Flera svar möjliga

Källa: Unionens Branschbarometer

Höjda handelshinder är tveklöst ett bekymmer för det svenska näringslivet och i synnerhet för industrin, men bristen på personer med rätt kompetens att anställa är ett ännu större – och med den väsentliga skillnaden att möjligheten att lösa eller åtminstone mildra problemet i det fallet i mycket högre grad ligger i svenska makthavares egna händer.

Om klubbarnas svar och Trumps tullbesked (?)

Som framgår nedan baseras resultaten i vårens Branschbarometer på klubbansvar som samlades in under perioden 17/3-1/4. Således hade insamlingen just avslutats när president Trump

den 2 april aviserade de siffrersatta tullarna gentemot stora delar av omvärlden, baserade på USA:s underskott i varuhandeln.

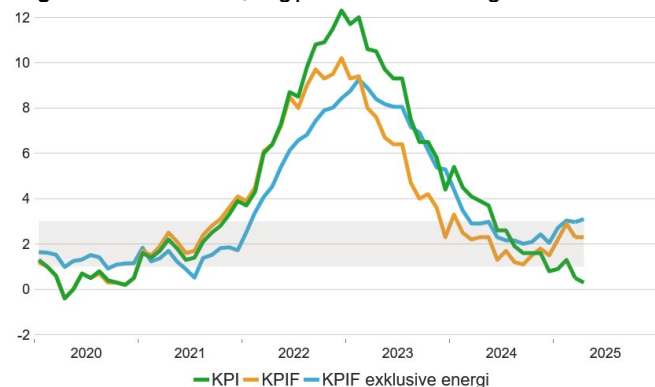
För att bilda oss en uppfattning om huruvida/på vilket sätt svaren hade ändrats om tullbeskedet i stället hade kommit *innan* insamlingsperioden inleddes, genomförde vi en stickprovsundersökning bland klubbarna under andra halvan av april. Resultaten av den kontrollen redogörs för i rapportens prognosavsnitt. De analyser som görs och slutsatser som dras i kapitlet ovan baseras alltså på svaren så som de lämnats av klubbarna, utan några justeringar gjorda med anledning av den händelseutveckling som därefter tagit vid.

Denna upplaga av Branschbarometern baseras på bedömningar från 474 klubbar på 436 företag med sammanlagt 517 000 anställda i Sverige. Svarsfrekvensen var 29 procent. Undersökningen genomfördes under perioden 17/3 – 1/4 2025.

Inflation

Svensk inflation mätt med KPIF var 2,3 procent i april. Mätt med KPI som är det mest relevanta måttet för löntagare var inflationen 0,3 procent, differensen beror på Riksbankens och bankernas räntesättning och därmed förändringar i bolånekostnader. KPIF för alla varor och tjänster exkluderat energi var 3,1 procent.

Diagram 21 Inflationsmått, årlig procentuell förändring

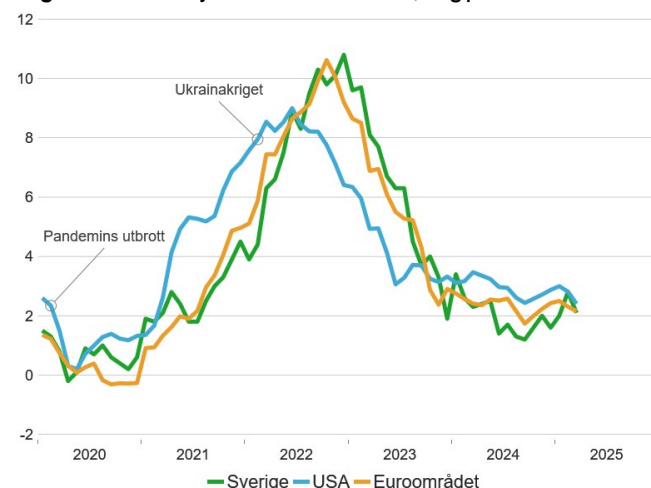

Not: Grå fältet indikerar 2 ± 1 procent.

Källa: Macrobond och SCB

Inflationen i euroområdet är nära inflationsmålet mätt i harmoniserade konsumentpriser (HICP). Inflationen i USA är något högre, 2,4 procent.

Diagram 22 Inflation jämfört med omvärlden, årlig procentuell förändring

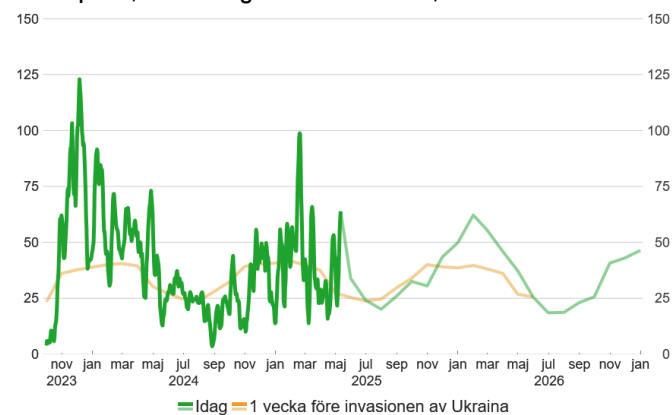

Källa: Macrobond och SCB

Energipriser

Marknadsförväntningen är att elpriserna 2025 i genomsnitt blir drygt 10 procent billigare jämfört med året innan och 2026 drygt 10 procent dyrare än 2025.

Diagram 23 Ukrainakrigets påverkan på nordiska elpriset. Utfall samt terminspriser, en veckas glidande medelvärde, EUR/MWh

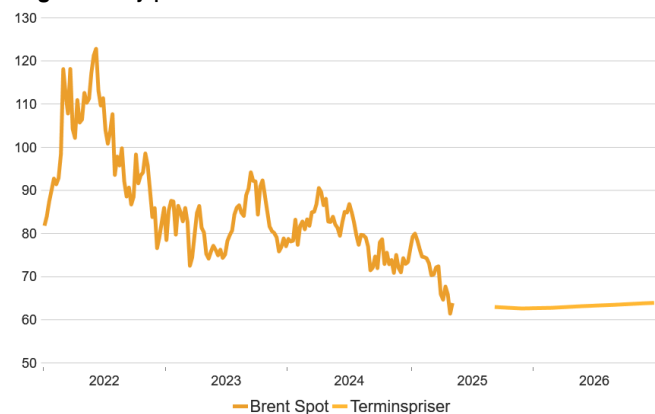

Not: Mörkgrön serie visar utfall, ljusorange och ljusgröna terminspriser.

Källa: Macrobond och ICE och egna beräkningar

Oljepriset har under våren rört sig ned under 70 dollar per fat. Mycket av den nedgången beror på en tro om en framtida minskad fart i den globala ekonomin. Terminspriser indikerar en stabilisering kring 60 dollar. Drivmedelspriserna i Sverige kommer sannolikt i genomsnitt bli väsentligt lägre 2025 jämfört med året innan.

Diagram 24 Oljepris

Källa: IVE och Macrobond

Prisförväntningar

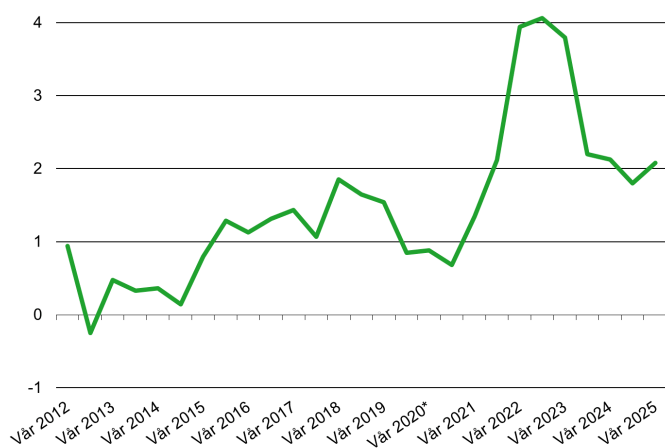
Unionens klubbar förväntar sig 2,7 procents ökning av inköpspriserna det närmsta halvåret.

Inom transport & logistik förväntas en inkösprisminskning med 1,8 procent. Fordonsindustrin och IT-konsulter förväntar sig relativt låga ökningar på omkring 1 procent.

Klubbarna i sällanköpshandeln bedömde i höstas att inköpspriserna skulle öka med endast 0,5 procent det då kommande halvåret. Nu har läget tydligt ändrats och de tror på en 4,4 procentig ökning kommande halvår. IT, basindustrin samt maskin & metallindustrin ser också stora ökningar framför sig.

Enligt Unionens Branschbarometer väntas företagen under det kommande halvåret höja sina försäljningspriser med 2,1 procent.

Diagram 25 Förändring av försäljningspriser kommande 6 månader, procent

Källa: Unionens Branschbarometer

Försäljningspriserna förväntas *minska* inom skog & papper, energi och IT-konsulter. Små ökningar förväntas inom fordonsindustrin läkemedel samt teknikkonsulter.

Försvär, stål & gruv, övriga företagstjänster, telekom och fastighetsförvaltning &-service ser framför sig relativt stora försäljningsprisökningar. Som mest hela 6,7 procent i fastighetsbranschen.

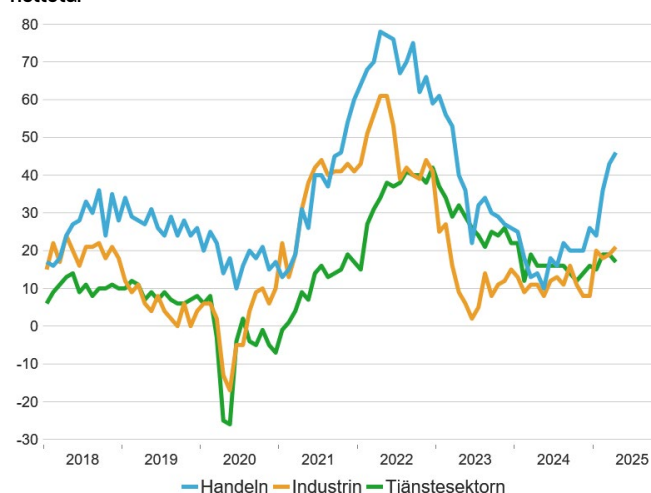
Sällanköpshandeln ser en ökning på 1,7 procent och dagligvaruhandeln 2,6 procent, vilket ger detaljhandeln som helhet en

förväntad ökningstakt på 2,2 procent. Försäljningspriserna i livsmedelsindustrin förväntas öka med 1,8 procent.

Sammantaget ser klubbarna framför sig inköps- och försäljningspriser som, när deras siffror jämförs med historiska utfall, är förenliga med inflationsmålet.

Förväntade försäljningspriser i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer visar en liknande utveckling, förutom att handeln ökar mer än i Branschbarometern. Det kan bland annat bero på att urval av företag skiljer sig åt eller på olika tids horisonter i undersökningarna, 3 respektive 6 månader.

Diagram 26 Förväntade försäljningspriser (3 mån), KI-barometern, netttotal

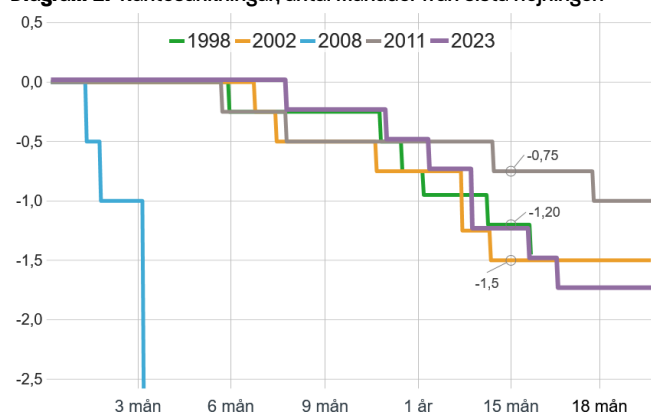

Källa: Konjunkturinstitutet och Macrobond

Styrräntan

Sedan starten av räntesänkingscykeln har Riksbanken sänkt räntan med 1,75 procentenheter, den är nu 2,25 procent – mitt i spannet för Riksbankens bedömning av den långsiktigt neutrala räntan.

Diagram 27 Räntesänkningar, antal månader från sista höjningen

Källa: Egna beräkningar och Macrobond

Riksbankens räntesänkningar har haft en ringa effekt på växelkursen – om ens någon. Den oro för en betydelsefull negativ växelkurspåverkan som flera aktörer, inklusive Riksbanken, tidigare har givit uttryck för har inte besannats.

Trump-administrationens oförutsägbarhet, dess handelspolitik och uttalade ambition att försvaga dollarn har däremot lett till att kronan stärkts gentemot dollarn. Men kronan har i ge-

nomsnitt stärkts också mot många andra viktiga handelspartners, mätt som kronans kurs gentemot den handelsvägda valutakorgen som utgör KIX-index.

Diagram 28 Växelkurser, KIX-index

Not: Vertikala linjer visar pandemi- respektive krigsutbrott. Horisontell linje visar en växelkurs som Unionen tidigare bedömt inte kommer att överstigas under en längre tid.

Källa: Riksbanken och Macrobond

Prognos

Kostnaderna för hyra och mat har i år ökat mer än förväntat och den så kallade korgeffekten kommer att bli ovanligt stor 2025.

Korgeffekten uppstår vid varje årsskifte när SCB gör om den korg av varor och tjänster som inflationen beräknas på, för att bättre spegla det faktiska och ständigt skiftande konsumtionsmönstret. Den genomsnittliga korgeffekten för hela 2025 beräknas till 0,26 procentenheter för KPIF. Under fjolåret var motsvarande tal minus 0,34 procentenheter.

Korgeffekten är ovanligt stor under 2025 och verkar i motsatt riktning jämfört med det som är normalt. Vanligtvis brukar korgeffekten dra ner inflationstalen något, eftersom vi generellt sett konsumerar mer av sådant som blir billigare eller har ett lägre pris. Normalt är korgeffekten liten, oftast som högst någon tiondels procentenhet. 2024 var den större än så, vilket sannolikt speglar att det skedde ett större skifte i konsumtionsmönstren under perioden när inflationen var hög. 2025 vänds det alltså till att korgeffekten istället höjer inflationstalen och dessutom med flera tiondelar. Hur korgeffekten slår varierar dessutom stort under olika delar av året, med en försumbar påverkan i början och slutet av året men med desto större under sommarmånaderna (så mycket som 5–6 tiondelar). Den ovanliga korgeffekten under 2025 förklaras till största del av att utrikes resor har fått en större vikt 2025. De består i huvudsak av charterresor vilka har stora säsongsvariationer i pris. Det i sin tur är den största förklaringen till att effekten av korgförändringen blir olika stor för olika månader under året. Vikten är densamma för alla månader, men de varugrupper som har fått större vikt under 2025 jämfört med tidigare har större prisvariationer över året.

Denna avvikande korgeffekt förklarar en stor del av uppskrivningen av vår inflationsprognos.

Under 2026 förväntas korgeffekten bli mer normal och den kommer i så fall inte att dra upp inflationstalen på samma sätt som den gör under 2025.

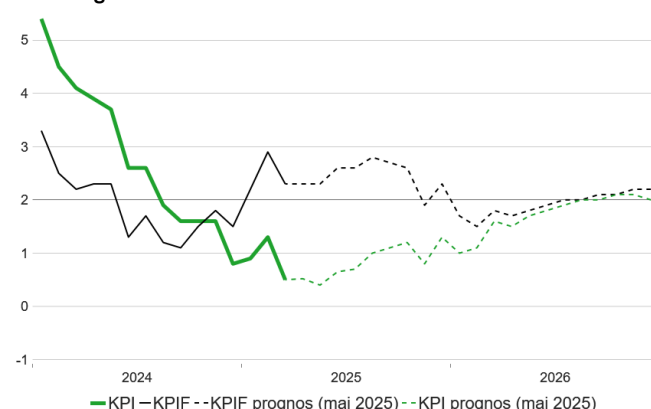
USA:s handelskrig mot omvärlden bedöms, med den information som finns i dagsläget, få en begränsad effekt på svensk inflation (mer om tullar i kapitlet om handelshinder ovan).

Industriavtalet bidrar fortsatt till en lönebildning kompatibel med inflationsmålet och till stabila inflationsförväntningar.

Inflationen mätt som KPIF bedöms bli 2,5 procent i genomsnitt 2025 respektive 1,9 procent 2026.

KPI bedöms bli 0,9 procent 2025 samt 1,8 procent 2026.

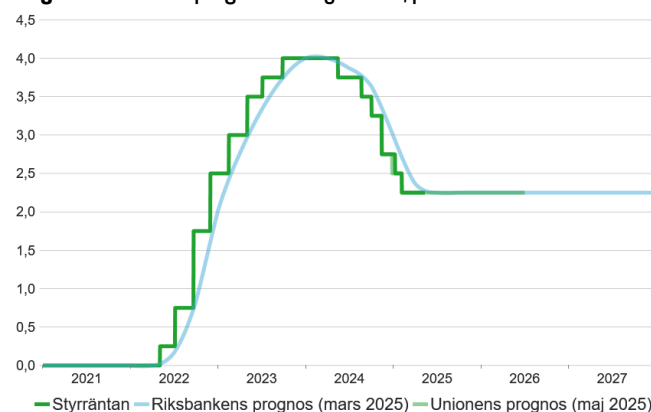
Diagram 29 Utfall & prognos för KPI och KPIF, årlig procentuell förändring

Källa: Unionens Branschbarometer, SCB och egna beräkningar

Unionen bedömer att det mest sannolika är att styrräntan förblir oförändrad under en längre tid. En sänkning är mer sannolik än en höjning, och en sådan kan bli aktuell 2025 eller 2026 om konsumtionen tappar fart eller om effekterna av handelskriget blir större än förväntat.

Diagram 30 Utfall & prognos för styrräntan, procentenheter

Källa: Unionens och Riksbanken

Geopolitiska spänningar och den högre grad av oförutsägbarhet som kännetecknar Trump-administrationens agerande gör att osäkerheten i prognosen är långt större än normalt, och att den därför bör tolkas med extra stor försiktighet.

Tabell 3 Unionens prognos – inflation och ränta, procent

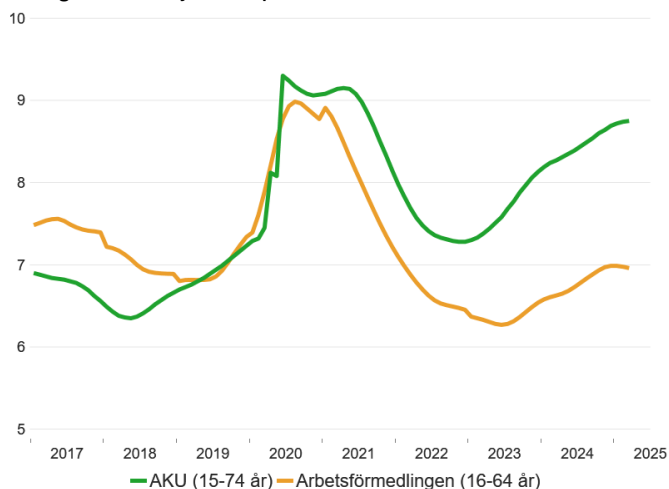
	2024	2025	2026
KPI, årsgenomsnitt	2,8	0,9	1,8
KPIF, årsgenomsnitt	1,9	2,5	1,9
Styrränta, vid årets slut	2,50	2,25	2,25

Källa: Unionen

Arbetsmarknad

Den svenska arbetsmarknaden har försvagats under de senaste årens lågkonjunktur. Vi har tidigare förutspått att en vändning till det bättre kommer att inledas i år och nu ses tidiga tecken på att det håller på att ske. Osäkerheten kopplat till det allmänna konjunkturläget utgör såklart en osäkerhet även gällande utvecklingen på arbetsmarknaden, men vårt grundscenario är att arbetsmarknaden kommer att fortsätta att stärkas under prognosperioden.

Diagram 31 Arbetslöshet enligt AKU respektive Arbetsförmedlingen, säsongs- och trendjusterat, procent

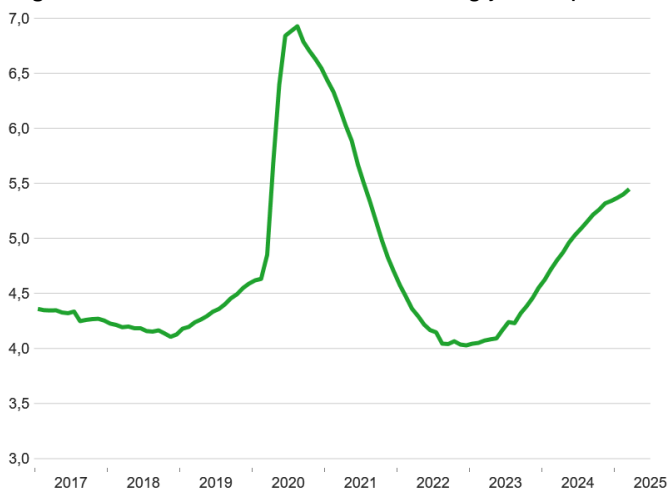

Källa: Macrobond, SCB och Arbetsförmedlingen

Enligt Arbetsförmedlingens trendjusterade mått uppgick arbetslösheten i mars till 7,0 procent. En relativt långsam ökning skedde från det att detta arbetslöshetsmått senast bottnade på 6,3 procent sommaren 2023 till att det toppade på 7 procent mot slutet av 2024. De senaste månaderna ses en tendens till att arbetslösheten är på väg att vända nedåt.

Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) är arbetslösheten både högre i nivå och har ökat mer än enligt Arbetsförmedlingens mått. I mars uppgick den trendjusterade arbetslöshetsgraden till 8,8 procent. Det är en ökning med nästan två procentenheter jämfört med när den var som lägst i inledningen av 2023.

Diagram 32 Arbetslöshet Unionens a-kassa, säsongsjusterat, procent

Källa: Macrobond, Arbetsförmedlingen och IAF

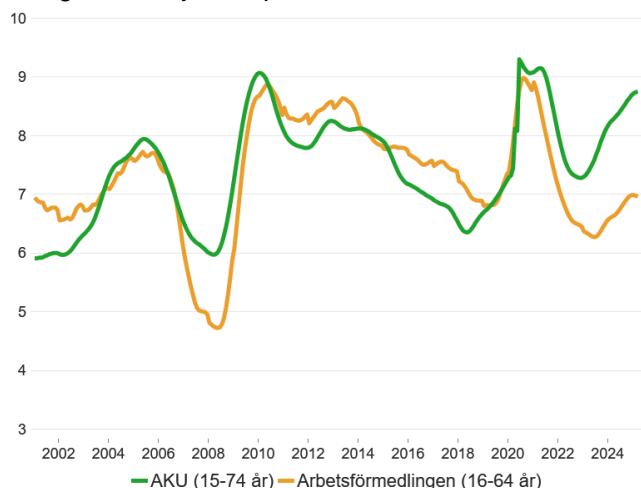
När det gäller Unionens medlemmar uppgick den säsongsjusterade arbetslösheten i Unionens a-kassa till 5,4 procent i mars, en uppgång från drygt 4 procent för ett år sedan.

Är arbetslösheten verkligen "rekordhög"?

Det är nu ovanligt stor skillnad mellan de två arbetslöshetsmåten. Både gällande nivån på arbetslöshet och i vilken riktning den rör sig. Det finns också skillnader mellan måtten. AKU är en enkätundersökning som genomförs av SCB varje månad. Arbetsförmedlingens mått bygger på hur många personer som är inskrivna som arbetslösa hos dem.

I de senaste månadernas debatt om den svenska arbetsmarknaden har det påståtts att arbetslösheten just nu är rekordhög. Det hävdades till exempel flitigt av olika kritiker i samband med att regeringens vårbudget presenterades. Det stämmer också någorlunda väl enligt AKU. Som ses i grafen nedan har arbetslösheten under 2000-talet endast varit högre vid finanskrisen och vid pandemin. Men det stämmer verkligen inte enligt Arbetsförmedlingens mått. Sett till det måttet har arbetslösheten varit högre än nu under cirka 15 av de 25 senaste åren. En anmärkningsvärd skillnad jämfört med AKU-siffrorna.

Diagram 33 Arbetslöshet enligt AKU respektive Arbetsförmedlingen, säsongs- och trendjusterat, procent

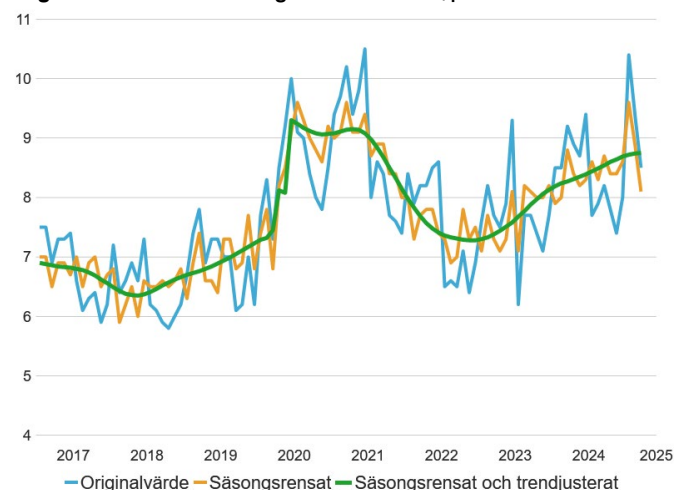

Källa: Macrobond, SCB och Arbetsförmedlingen

Vi har i flera tidigare prognosrapporter skrivit om den här skillnaden mellan måtten, som nu alltså är särskilt stor. En stor del av skillnaden beror på att unga heltidsstuderande som söker jobb räknas som arbetslösa i AKU – till skillnad från hos Arbetsförmedlingen. Där räknas de som arbetslösa enbart om de är inskrivna som arbetslösa, vilket de flesta rimligen inte är när de i huvudsak är heltidsstuderande.

En annan orsak just nu är att de senaste månadernas siffror i AKU högst sannolikt varit missvisande. AKU är en enkätundersökning som dragits med flera stora problem de senaste åren. Vid det senaste årsskiftet steg arbetslösheten med en hel procentenhet mellan december och januari. Det syns inte i de trendjusterade måtten i graferna ovan men blir tydligt om man tittar på de icke trendjusterade talen som visas i diagram 34.

Diagram 34 Arbetslöshet enligt olika mått i AKU, procent

Källa: Macrobond och SCB

I personer räknat skulle antalet arbetslösa ha ökat med nästan 70 000 personer mellan december och januari. Antalet arbetslösa har sedan minskat lika snabbt igen och var i mars färre än i december. Det finns ingenting i annan statistik som tyder på att dessa stora kast skulle motsvaras av en verklig förändring. Det syns heller inte alls motsvarande förändringar i Arbetsförmedlingens mått. Vår bedömning är att de extremt höga arbetslöshetstalen enligt AKU i början av året var en statistisk synvilla och att Arbetsförmedlingens mått just nu betydligt bättre än AKU speglar den riktiga utvecklingen på arbetsmarknaden.

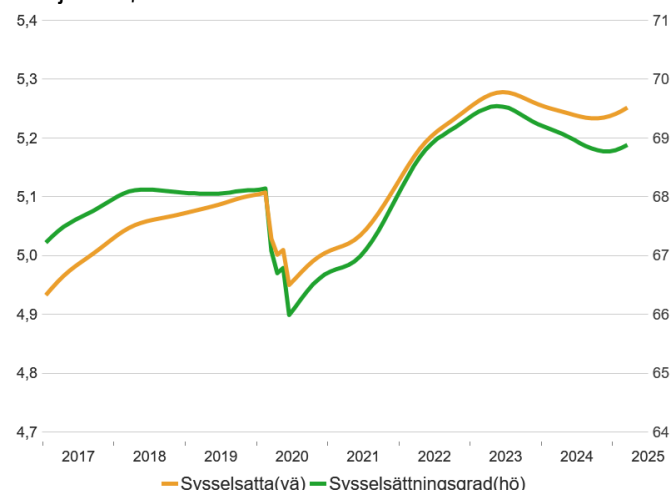
Att den officiella statistiken för arbetslöshet dras med kvalitetsbrister är ett stort problem. Det gör att den politiska debatten förs med bristande faktaunderlag. Det riskerar också att oproportionerligt mycket påverka det allmänna stämningläget bland hushållen, om det sprids en bild i media av att läget är värre än det faktiskt är.

Detta ändrar dock inte det faktum att arbetslösheten fortfarande är strukturellt hög, även enligt Arbetsförmedlingens mått. Det krävs kraftfulla utbildningssatsningar för att stärka den stora andel av de arbetslösa som inte har de kvalifikationer som krävs för den svenska arbetsmarknaden.

Sysselsättningen ökar igen

Antalet sysselsatta minskade mellan sommaren 2023 och hösten 2024 men har de senaste månaderna börjat öka igen. Trots den nedgång som har skett är antalet sysselsatta nästan 150 000 fler än innan pandemin. Sysselsättningsgraden, som uttrycker antalet sysselsatta som andel av befolkningen, följer en liknande bana och uppgick i mars till 68,9 procent – nästan en procentenhet högre än innan pandemin.

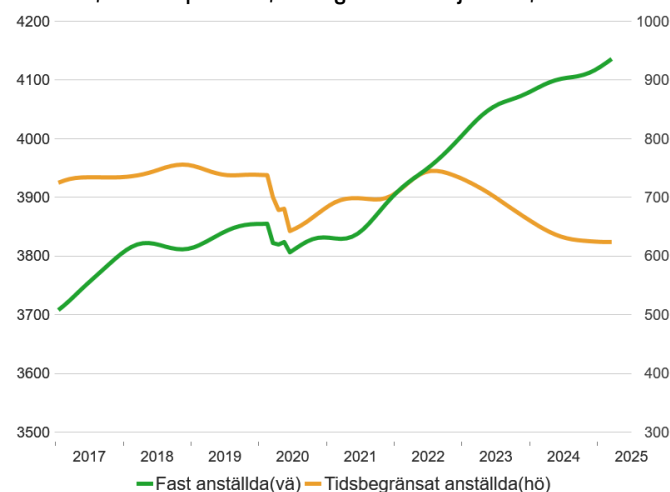
Diagram 35 Antal sysselsatta samt sysselsättningsgrad, miljoner personer respektive procent av befolkningen, säsongs- och trendjusterat, 15–74 år

Källa: Macrobond och SCB

En närmare granskning av de underliggande siffrorna visar att hela de senaste årens sysselsättningsminskning har skett i gruppen tidsbegränsat anställda. Medan den nedgången har varit relativt kraftig har antalet fast anställda fortsatt att öka. Att tidsbegränsat anställda minskar först i en konjunkturedgång är det normala, det är ofta arbetsgivarens första åtgärd vid behov av en anpassning av personalstyrkan. I vanliga fall brukar en nedgång i tidsbegränsat anställda följas av en nedgång även i fast anställda, men med en förskjutning på upp till 12 månader. Så har dock inte varit fallet den här gången. Trots att antalet tidsbegränsat anställda har minskat i 2,5 års tid har antalet fast anställda fortsatt att öka.

Diagram 36 Antal sysselsatta, tidsbegränsat respektive tillsvidareanställda, tusental personer, säsongs- och trendjusterat, 15–74 år

Källa: Macrobond och SCB

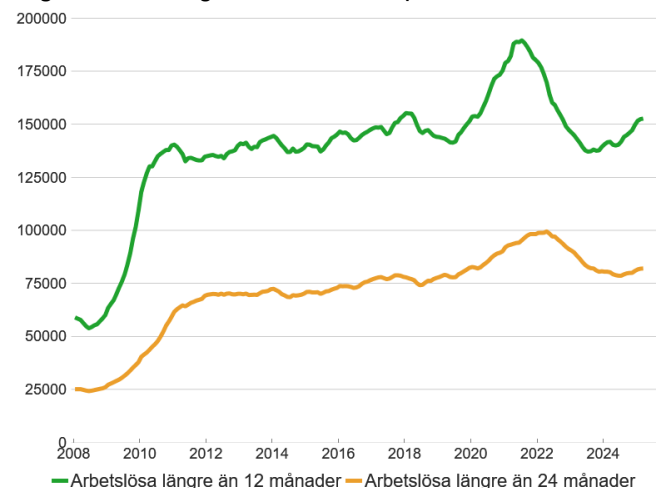
En stor andel av de arbetslösa står långt ifrån arbetsmarknaden

En stor förändring som skett de senaste 15 åren är att en allt större andel av de arbetslösa utgörs av personer som av olika skäl anses ha en svag koppling till arbetsmarknaden.

Antalet långtidsarbetslösa ökade markant i samband med finanskrisen 2008–09. Under tioårsperioden efter krisen minskade inte långtidsarbetslösheten, trots flera år av relativt god

ekonomisk tillväxt. Den fortsatte istället att öka. Under pandemin skedde en ny snabb uppgång. Den gången bet sig långtidsarbetslösheten inte fast på den nya nivån på samma sätt som efter finanskrisen, utan återhämtade relativt snabbt hela uppgången, för att sedan plana ut igen på ungefär samma nivå som innan pandemin. Det senaste året har antalet långtidsarbetslösa ökat igen, med drygt 10 000 personer.

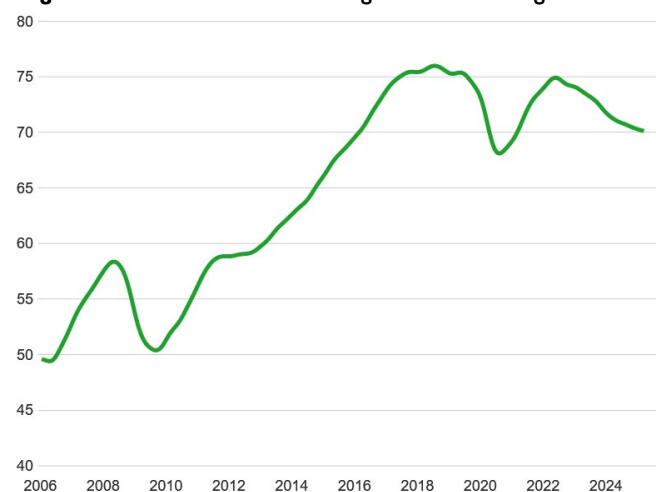
Diagram 37 Antal långtidsarbetslösa, 12 respektive 24 månader

Källa: Macrobond och SCB

Den främsta förklaringen till att långtidsarbetslösheten etablerade en ny väsentligt högre normalnivå efter finanskrisen är att antalet långtidsarbetslösa utrikes födda har ökat markant under den här perioden. Det är en period som kännetecknats av ett högt mottagande av asylsökande, många med en för svensk arbetsmarknad låg utbildningsnivå och utan relevanta språkfärdigheter. Det är fullt naturligt att det tar tid för många av dessa personer att få fäste på den svenska arbetsmarknaden. Det är av största vikt att dessa personer via utbildningsinsatser och en aktiv arbetsmarknadspolitik får hjälp med att tillskansa sig de kvalifikationer som krävs för den svenska arbetsmarknaden.

Diagram 38 Andel arbetslösa med svag konkurrensförmåga

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

Arbetslösa som är födda utanför Europa anses tillsammans med arbetslösa som saknar gymnasial utbildning, är äldre än 55 år och/eller har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga tillhöra en grupp av arbetslösa med svag konkurrensförmåga.

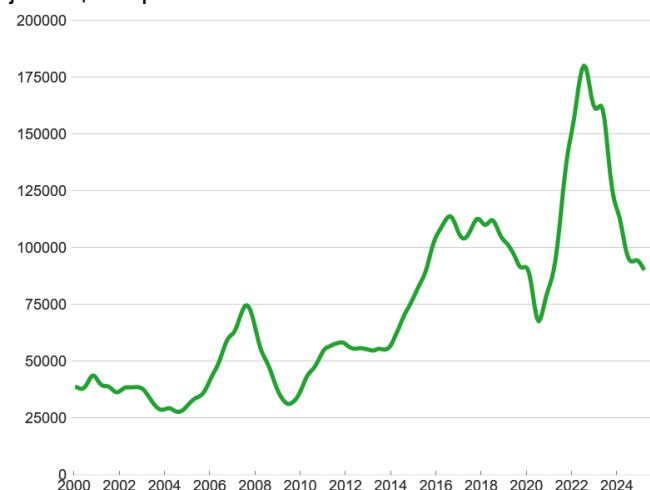
Gruppen med svag konkurrensförmåga har de senaste fem åren utgjort 70–75 procent av samtliga arbetslösa, vilket är en tydlig ökning jämfört med för 15 år sedan då den uppgick till drygt 50 procent.

Dämpad efterfrågan på arbetskraft – men högre än vid tidigare lågkonjunkturer

Antalet lediga jobb var rekordstort efter pandemin. Det gällde både inflödet av nya jobb till Arbetsförmedlingen och antalet kvarvarande jobb som inte kunde tillsättas. Sedan 2023 har antalet nya lediga jobb minskat relativt kraftigt. Jämfört med toppen har inflödet i stort sett halverats.

I ett längre historiskt perspektiv är antalet nya lediga jobb dock fortfarande att betrakta som högt. Och enligt SCB:s statistik över det totala antalet lediga jobb fanns det, trots lågkonjunkturen, drygt 120 000 lediga jobb i slutet av 2024.

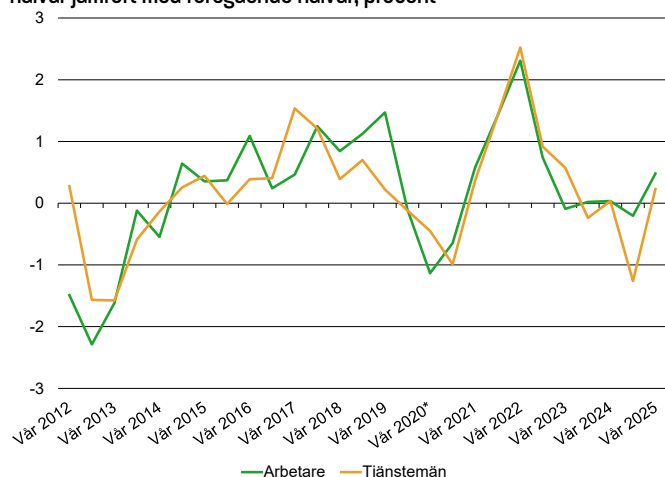
Diagram 39 Lediga jobb hos Arbetsförmedlingen, trend- och säsongjusterat, antal per månad

Källa: Macrobond och Arbetsförmedlingen

I Branschbarometern vände klubbarnas samlade förväntningar på kommande sysselsättningsutveckling klart uppåt i den senaste undersökningen. Särskilt stor är förändringen jämfört med undersökningen i höstas då det väntades neddragningar, framför allt gällande tjänstemän i tjänstesektorn. För den gruppen har förväntningarna bytts mot att nu peka mot ett oförändrat antal sysselsatta det kommande halvåret. Samtidigt har industriklubbarna skruvat upp sysselsättningsförväntningarna för både arbetare och tjänstemän. Allra tydligast är dessa expensionsplaner gällande antal anställda i försvarsindustrin.

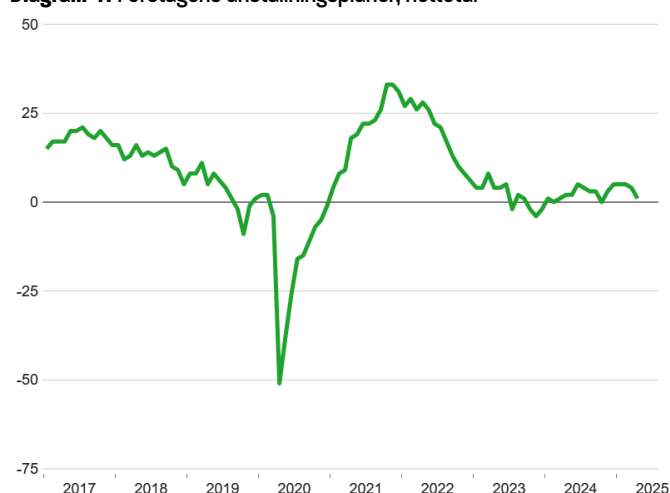
Diagram 40 Förväntan på sysselsättningens utveckling kommande halvår jämfört med föregående halvår, procent

Källa: Unionens Branschbarometer

I Konjunkturinstitutets barometer föll företagens anställningsplaner bakåt något i april. Men nettotalet var fortfarande över nollstrecket och har nu varit så i ett års tid. Ett positivt nettotal innebär att det är fler företag som anger att de kommer att öka än som anger att de kommer att minska antalet anställda den kommande tiden.

Diagram 41 Företagens anställningsplaner, nettotal

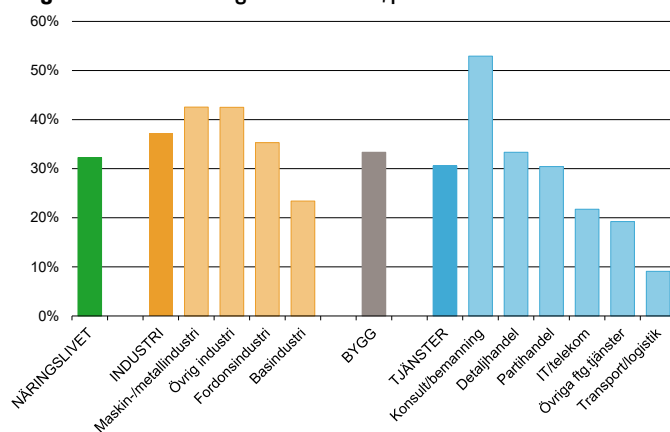
Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Trots den dämpade efterfrågan på arbetskraft de senaste åren råder det ännu arbetskraftsbrist i näringslivet. I Unionens Branschbarometer hamnade arbetskraftsbrist på andra plats när klubbarna ombads uppge företagets största hinder för expansion. Nästan 25 procent av klubbarna uppgav att arbetskraftsbrist var det största eller ett av de största hindren.

En tredjedel av klubbarna anger också att företaget just nu har vakanser som inte kan tillsättas. Den andelen har varit relativt konstant det senaste året men är lägre nu än när situationen bedömdes under 2023. Problemet är något mer utbrett inom industrin än i tjänstesektorn. Svårigheterna att hitta personal med rätt kompetens upplevs som särskilt stora i verkstadsindustrin med tal runt 40 procent.

I tjänstesektorn är andelen företag med vakanser störst inom konsult & bemanning medan den är betydligt lägre inom till exempel transport & logistik.

Diagram 42 Andel företag med vakanser, procent

Källa: Unionens Branschbarometer

Fortsatt pressat läge enligt Unionens medlemmar

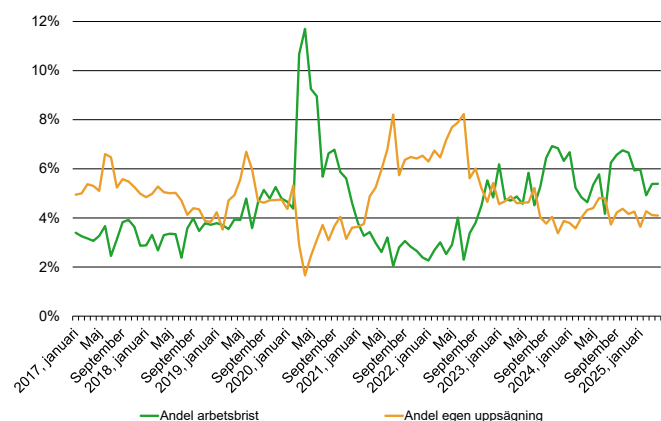
Unionens medlemsrådgivning hanterar varje månad omkring 10 000 frågor från enskilda medlemmar. Varje ärende kategoriseras efter vilken typ av fråga det rör sig om. På det här sättet går det att noga följa vilken typ av frågor förbundets medlemmar behöver stöd i för stunden. Vissa typer av frågor korrelerar tydligt med konjunkturen och ger därför en värdefull bild av utvecklingen på arbetsmarknaden.

När det ekonomiska läget är starkt får rådgivningen färre frågor om uppsägning till följd av arbetsbrist, medan frågorna om den egna uppsägningstiden ökar. I tider av starkare utveckling för ekonomin är förhållandet det motsatta. Att arbetsbristfrågorna följer konjunkturen är förväntat, eftersom sådana uppsägningar är en direkt följd av efterfrågeläget. Det omvända gäller för frågorna om den egna uppsägningstiden. I goda ekonomiska tider, när behovet av arbetskraft är stort och det finns många lediga jobb, är det fler som går med tankar på att säga upp sig för att självmant byta jobb.

Förhållandet mellan dessa två typer av frågor ger därför en god fingervisning om det rådande arbetsmarknadsläget. Diagram 43 visar att andelen arbetsbristfrågor ökade påtagligt under pandemin, medan frågorna om den egna uppsägningstiden minskade. Under den starka återhämtningsperioden efter pandemin var andelen frågor om arbetsbrist historiskt låg medan andelen frågor om uppsägningstid istället var hög.

Arbetsbristfrågornas andel började öka under hösten 2022 för att växa med ytterligare kraft under hösten 2023. Hittills i år har andelen frågor om arbetsbrist sjunkit något men är fortfarande högre än andelen frågor om egen uppsägning.

Diagram 43 Rådgivningsärenden till Unionen om uppsägning relaterat till arbetsbrist respektive egen uppsägningstid, andel av samtliga ärenden

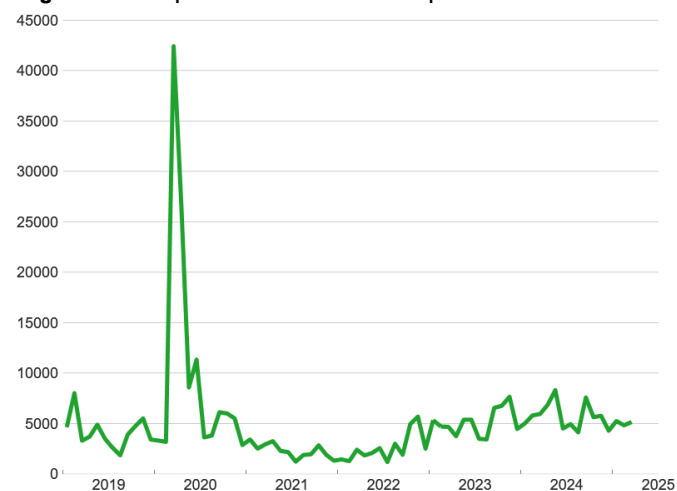

Källa: Unionen

Fortfarande relativt många som berörs av varsel

Antalet personer som varslas om uppsägning har de senaste två åren varit högre än normalt. I flera perioder har antalet varit mellan 6 000 och 8 000 personer per månad. Det kan jämföras med genomsnittet för 2000-talet på cirka 4 500 personer. De senaste månaderna har antalet varsel dämpats något till omkring 5 000 personer per månad.

Diagram 44 Antal personer berörda av varsel per månad

Not: Det ej konjunkturbetingade och sedan tillbakadragna storvarslat från Humana i februari 2023 har räknats bort.

Källa: Macrobond, Arbetsförmedlingen och egna beräkningar

Arbetsmarknaden förbättras men arbetslösheten förblir hög

Arbetsmarknaden har pressats av de senaste årens penningpolitiska åtstramning och lågkonjunktur. Under både 2023 och 2024 ökade arbetslösheten medan sysselsättningen minskade.

Den senaste tiden syns allt fler tecken på att en vändning på arbetsmarknaden har inletts. Sysselsättningen har vänt uppåt och arbetslösheten ökar inte längre. Flera framåtblickande indikatorer visar också att företagen totalt sett planerar att fortsätta öka antalet anställda.

Arbetsmarknaden ligger vanligtvis sent i konjunkturcykeln och en förbättrad konjunktur slår ofta igenom med viss fördröjning på arbetsmarknaden. Det finns nu en risk att den ökade osäkerhet som kommer av den turbulenta utvecklingen i världen kommer avspeglas sig även i konjunkturförloppet på arbetsmarknaden. Ökad osäkerhet leder till ökad försiktighet i företagens beslut gällande både investeringar och i anpassning av arbetsstyrkan.

I vårt grundscenari kommer svensk ekonomi trots osäkerheten fortsätta att utvecklas relativt starkt och vår bedömning är att det även kommer visa sig i en förbättring på arbetsmarknaden under vår prognosperiod. Arbetslösheten förblir dock hög och det krävs betydligt mer av aktiv arbetsmarknadspolitik för att varaktigt få ned den strukturellt höga arbetslösheten.

Totalt sett bedömer vi att arbetslösheten, så som den mäts i AKU, i genomsnitt blir 8,5 procent i år för att sedan sjunka tillbaka till drygt 8 procent nästa år. Antalet sysselsatta ökar med en halv procent i år för att sedan öka med ytterligare en procent nästa år.

Tabell 4 Unionens prognos över sysselsättning och arbetslöshet, procent

	2024	2025	2026
Sysselsättningstillväxt, AKU	-0,5	0,5	1,0
Arbetslöshet, AKU	8,4	8,5	8,1

Källa: SCB och egna bedömningar

Fördjupning: Arbetsmarknadsutbildning

Den svenska arbetsmarknaden fungerar i huvudsak bra. Sysselsättningsgraden är hög i ett internationellt perspektiv och de flesta som blir av med jobbet hittar ett nytt efter relativt kort tid. Samtidigt är arbetslösheten hög och kompetensbristen stor.

Å ena sidan står en stor grupp människor långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att få jobb, å andra sidan har arbetsgivare i såväl privat som offentlig sektor svårt att rekrytera ny arbetskraft med rätt utbildning och erfarenhet. Många av de arbetslösa saknar helt enkelt de kompetenser som arbetsgivarna efterfrågar.

Det faktum att det både finns många arbetslösa och många lediga jobb samtidigt visar att svensk arbetsmarknad präglas av *matchningsproblem*. Matchningsproblemen på svensk arbetsmarknad ser ut att ha ökat efter pandemin till skillnad från i andra nordiska länder.²²

För att de arbetslösa ska kunna ta de jobb som finns krävs en aktiv arbetsmarknadspolitik med fokus på utbildningsinsatser som rustar och stärker de arbetssökande med de kompetenser som arbetsgivarna efterfrågar. Här har arbetsmarknadsutbildning en viktig roll att fylla.

²² IFAU (2025), Mismatch, long-term unemployment and post-COVID labour market programmes in the Nordic countries.

Regeringens politik: Fokus på ekonomiska drivkrafter

Trots hög arbetslöshet, stor kompetensbrist och ökande matchningsproblem lägger regeringen förhållandevis lite resurser på aktiv arbetsmarknadspolitik. I budgetpropositionen för 2025 avsatte regeringen 7,5 miljarder kr till Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader och 6,9 miljarder kr till arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Det kan jämföras med budgetpropositionen för 2018, då Sverige befann sig i högkonjunktur med lägre arbetslöshet, där den dåvarande regeringen avsatte 8,4 miljarder respektive 13,4 miljarder kr till dessa anslag.²³ Skillnaden är i realiteten ännu större än vad dessa siffror antyder, eftersom anslagen görs i löpande kronor och det verkliga värdet av varje krona gröpts ur väsentligt av en period med hög inflation efter 2018.

Tyngdpunkten i regeringens sysselsättningspolitik ligger i stället på att öka det ekonomiska utbytet av arbete, bland annat genom jobbskatteavdrag, bidragstak, aktivitetskrav och en stramare a-kassa. Enligt regeringen är bristande ekonomiska incitament en viktig förklaring till arbetslöshet. Genom att stärka de ekonomiska drivkrafterna, och göra det mer ”lön-samt” att arbeta, förväntas arbetslösa gå från bidrag till jobb.²⁴

Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning behöver öka

Unionen har vid flera tillfällen kritiserat regeringens felaktiga analys av arbetsmarknaden och därtill hörande bristande arbetsmarknadspolitik. Regeringens åtgärder för att få fler i arbete har också fått skarp kritik av Finanspolitiska rådet, en myndighet vars huvudsakliga uppgift är att göra en oberoende granskning av regeringens finanspolitik. Enligt rådet är bristande ekonomiska incitament inte en huvudförklaring till att vissa grupper står utan arbete: incitamenten har stärkts över tid och i dagsläget lönar det sig att arbeta för den absoluta merparten. Finanspolitiska rådet bedömer att utanförskapet på svensk arbetsmarknad främst beror på dels matchningsproblem, dels bristande produktivitet hos de arbetslösa.²⁵ Fokus bör därför ligga på att åtgärda dessa problem, bland annat genom att öka antalet arbetslösa i yrkesutbildning. Finanspolitiska rådet lyfter särskilt fram behovet av att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning.²⁶

Arbetsmarknadsutbildning – ett viktigt verktyg för att motverka arbetslöshet och kompetensbrist

Yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning (AUB) är ett samlingsnamn för relativt korta yrkesinriktade utbildningar som

ges via Arbetsförmedlingen. De flesta yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar har en obligatorisk förberedande del som introducerar yrket och ger deltagaren möjlighet att testa sina förutsättningar att klara utbildningen, så kallad förberedande arbetsmarknadsutbildning (FUB). Myndigheten upphandlar utbildningar av privata anordnare utifrån en bedömning av det rådande efterfrågeläget på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsutbildning syftar dels till att underlätta för arbetssökande att få och behålla ett arbete och därmed korta arbetslöshetstiderna, dels till att motverka flaskhalsar och bristsituationer på arbetsmarknaden.²⁷

För att få ta del av en arbetsmarknadsutbildning ska den arbetssökande vara inskriven vid Arbetsförmedlingen, ha fyllt 25 år samt bedömts vara i behov av fördjupat stöd. Det är Arbetsförmedlingen som bedömer och fattar beslut om en arbetsmarknadsutbildning är aktuell för den arbetssökande. Under utbildningstiden får deltagaren ekonomisk ersättning i form av aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning.

Arbetsmarknadsutbildning kan i vissa fall ges i form av en så kallad rekryteringsutbildning, som innebär att arbetsgivare är med och bestämmer utbildningens innehåll och står redo att ta emot de som utexamineras.

Studier visar att rätt utformad och använd kan arbetsmarknadsutbildning vara ett viktigt instrument för att dels motverka långa arbetslöshetstider, dels bidra till kompetensförsörjningen.²⁸ Enligt de senaste utvärderingarna har arbetsmarknadsutbildning positiva effekter på såväl sysselsättning som inkomst, både på kort och lång sikt.²⁹ Enligt en ny utvärdering från Arbetsförmedlingen bidrar arbetsmarknadsutbildningar inom transport, industri och vård mest till kompetensförsörjningen. Dessa utbildningar är även de mest kostnadseffektiva.³⁰

Allt färre deltagare i arbetsmarknadsutbildning – trots positiva effekter

Arbetsmarknadsutbildning har varit en viktig beståndsdel i den svenska arbetsmarknadspolitiken under lång tid. Fram till och med 1990-talskrisen utgjorde arbetsmarknadsutbildning det enskilt största arbetsmarknadspolitiska programmet. Över tid har antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning ofta pendlat mellan 30 000 och 50 000 i årsgenomsnitt. Under 1990-talskrisen utökades antalet deltagare ytterligare. Därefter har antalet deltagare minskat kraftigt.³¹

År 2000 deltog ca 5 procent av de arbetslösa i arbetsmarknadsutbildning. Andelen minskade till omkring 2 procent år 2008 och låg på denna nivå fram till 2016. Därefter minskade antalet

²³ Se budgetproposition för 2018, utgiftsområde 14, anslag 1:1 och 1:3, samt budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 14, anslag 1:1 och 1:3.

²⁴ Se exempelvis prop. 2022/23:1, s. 10, prop. 2023/24:1, s. 11 och prop. 2024/25:1, UO14 s.35.

²⁵ Finanspolitiska rådet (2024), Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2024.

²⁶ Ibid.

²⁷ Rapport till Finanspolitiska rådet 2024/1, Gymnasial yrkesutbildning för arbetslösa.

²⁸ IFAU (2011), Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt; IFAU (2017), Långsiktiga effekter av arbetsmarknadsutbildning.

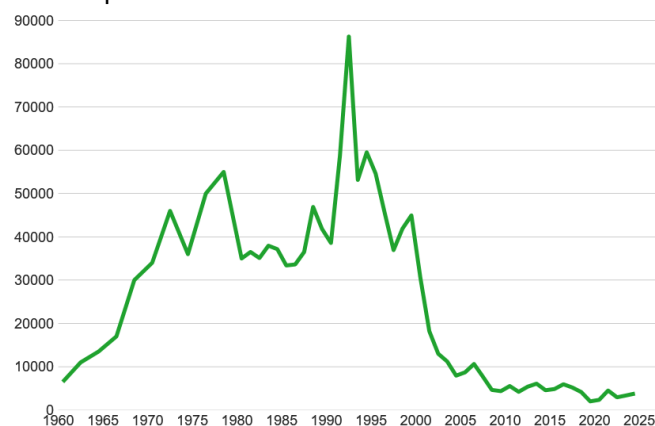
²⁹ Finanspolitiska rådet (2024), Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2024.

³⁰ Arbetsförmedlingen (2025), Arbetsmarknadsutbildningars kostnadseffektivitet och bidrag till kompetensförsörjningen.

³¹ LO (2019), Arbetsmarknadsutbildning för nya och bättre jobb – konkreta förbättringsförslag.

deltagare ytterligare. 2024 deltog endast drygt 1 procent av de arbetslösa i arbetsmarknadsutbildning.

Diagram 45 Antal deltagare i arbetsmarknadsutbildning, genomsnitt per månad respektive år

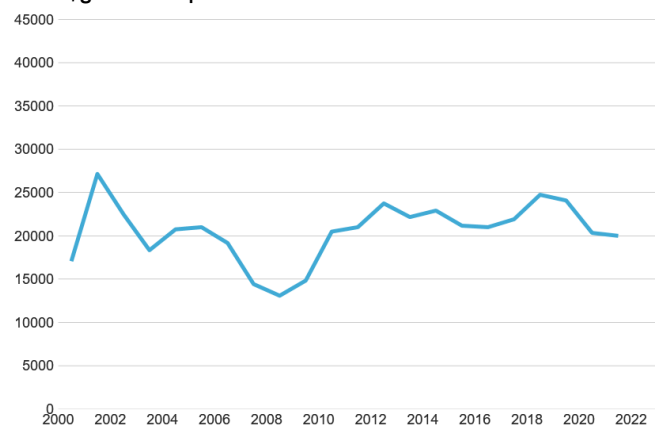

Källa: Arbetsförmedlingen

Lågt antal deltagare i arbetsmarknadsutbildning i relation till Yrkesvux

Regeringen har genomfört satsningar på yrkesutbildning för arbetslösa, med fokus på yrkesutbildningar på Komvux (Yrkesvux). I vårandringsbudgeten för 2025 föreslås ytterligare satsningar på Yrkesvux.³² Regeringen har dock inte genomfört någon riktad satsning för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Antalet deltagare i Yrkesvux är idag betydligt fler än antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Diagram 46 Antal deltagare i Yrkesvux, antal pågående utbildningar per månad, genomsnitt per år

Källa: Finanspolitiska rådet och egna beräkningar

Regeringen har, i likhet med tidigare regeringar, givit Arbetsförmedlingen i uppdrag att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Regeringen har även givit Arbetsförmedlingen i uppdrag att redovisa en plan för myndighetens arbete med att öka antalet deltagare.³³ Hittills har dock Arbetsförmedlingens arbete för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning inte givit något resultat. Antalet deltagare är fortsatt lågt i förhållande till antalet deltagare i Yrkesvux.

Yrkesvux fyller en viktig funktion för att stärka arbetslösas kompetenser. Att fler arbetslösa genomgår yrkesutbildning via Yrkesvux än via arbetsmarknadsutbildning utgör inte ett problem. Problemet ligger i det mycket låga antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Givet att många arbetslösa saknar den kompetens som arbetsgivare efterfrågar, och det faktum att arbetsmarknadsutbildning har tydligt positiva effekter, bör betydligt fler arbetssökande genomgå arbetsmarknadsutbildning.

Vad beror det låga antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning på?

Finanspolitiska rådet lyfter fram tre faktorer som bidrar till att antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning inte ökar.

För det första beror det på *bristande flexibilitet* mellan Arbetsförmedlingens olika anslag. Myndighetens anslag kan, lite förenklat, delas in i tre kategorier: förvaltningskostnader (personall, lokaler med mera), transfereringskostnader (arbetslöshetssättning, aktivitetsstöd, ålderspensionsavgifter) och kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser (arbetsmarknadsutbildning, privata förmedlingstjänster, subventionerade anställningar med mera). Arbetsförmedlingen har idag begränsade möjligheter att flytta resurser mellan olika anslag. Det begränsar både vem och hur många som kan anvisas arbetsmarknadsutbildning. Insatser ges i fel omfattning, till fel arbetslös och i fel tid.

För det andra beror det på *Arbetsförmedlingens strategi* för att matcha arbetssökande till jobb via utbildning. En del av strategin innebär att Arbetsförmedlingen i första hand ska förlita sig på det reguljära utbildningssystemet när det gäller yrkesutbildningar (Yrkesvux). I praktiken innebär det att utbildningar som ges på Yrkesvux inte ska ges som arbetsmarknadsutbildning (för att motverka ineffektivitet, otydlighet och konkurrens om deltagare). Yrkesvux har således företrädde framför arbetsmarknadsutbildning. Strategin förutsatte att antalet deltagare på Yrkesvux skulle öka. Det har dock inte skett i någon större utsträckning: Sedan år 2000 har antalet påbörjade Yrkesvux-utbildningar varit relativt konstant (runt 20 000 per år). Strategin tenderar således att ha försämrat förutsättningarna att öka utbildningsinsatsernas totala omfattning: Yrkesvux har inte ökat i volym och arbetsmarknadsutbildning har minskat.

För det tredje beror det på att *upphandlingsprocesserna* ofta överklagas, vilket hämmar både omfattningen och träffsäkerheten i utbildningsutbudet.

Sammantaget leder det till att fler arbetssökande anvisas till reguljär utbildning, såsom Yrkesvux, och att färre anvisas till arbetsmarknadsutbildning.³⁴ I ett läge där många arbetssökande saknar de kompetenser som arbetsgivare efterfrågar behöver antalet arbetslösa som genomgår arbetsmarknadsutbildning öka – inte minska.

³² Prop. 2024/25:99.

³³ Regeringen (2025), Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Arbetsförmedlingen.

³⁴ Finanspolitiska rådet (2024), Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2024.

Finanspolitiska rådet riktar tre rekommendationer till regeringen för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning. För det första bör Arbetsförmedlingen ges ökade möjligheter att allokera sina anslag utifrån vad myndigheten bedömer ger de bästa arbetsmarknadspolitiska effekterna. För det andra bör arbetsmarknadsutbildning kunna ges på områden där Yrkesvux verkar – utbildningar som erbjuds inom Yrkesvux ska även kunna erbjudas som arbetsmarknadsutbildning. För det tredje behöver upphandlingsprocesserna ses över och åtgärdas.³⁵

Arbetsförmedlingens plan för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning

Nyligen presenterade Arbetsförmedlingen sin plan för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Exempel på åtgärder är effektivare handläggning, stärkt fokus på geografisk och yrkesmässig rörlighet samt ökat krav på språkstöd inom arbetsmarknadsutbildningar.

Arbetsförmedlingen bedömer att åtgärderna kommer att öka antalet deltagare (jämfört med idag) med 2 300 under innevarande år, 7 900 under 2026 och 10 400 under 2027. Detta i jämförelse med 17 400 deltagare under 2024. Arbetsförmedlingen uppskattar att åtgärderna ökar antalet deltagare i snitt per månad till 6 800 innevarande år, 8 500 under nästa år och 9 200 under 2027. Detta i jämförelse med 6 000 i genomsnitt per månad under 2024.³⁶

Unionens ståndpunkt

Givet de matchningsproblem som präglar svensk arbetsmarknad och arbetsmarknadsutbildningens positiva effekter bör betydligt fler arbetslösa genomgå arbetsmarknadsutbildning. Utbudet av arbetsmarknadsutbildningar och antalet deltagare bör öka. Det kräver sannolikt flera olika åtgärder.

Finanspolitiska rådets rekommendationer fokuserar på förändringar i styrningen av Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingens planerade åtgärder, å sin sida, fokuserar främst på förändringar av myndighetens arbetssätt.

Med Arbetsförmedlingens planerade åtgärder antas antalet deltagare per år öka från 17 400 (2024) till 27 800 (2027). Det är ett steg i rätt riktning. För att öka antalet deltagare ytterligare krävs sannolikt en kombination av de rekommendationer som Finanspolitiska rådet ger och de åtgärder som Arbetsförmedlingen presenterat. Utöver det krävs sannolikt ytterligare resurser i form av höjda anslag.

Unionen anser att:

Arbetsförmedlingen bör anvisa fler arbetslösa till utbildning, såväl arbetsmarknadsutbildning som Yrkesvux. Utbildningsinsatserna bör riktas mot bristyrken. Insatser ska ges i rätt omfattning, till rätt arbetslös och i rätt tid.

Antalet deltagare inom arbetsmarknadsutbildning och utbudet av arbetsmarknadsutbildningar bör öka. Det kräver större flexibilitet mellan Arbetsförmedlingens anslag, förändring av Arbetsförmedlingens strategi kring utbildning och en effektiviserad upphandlingsprocess.

Upphandling av arbetsmarknadsutbildning bör i högre utsträckning ske i samarbete med arbetsgivare, i syfte att förbättra matchningen mellan efterfrågan på arbetsmarknaden och den arbetssökandes yrkesutbildning, så kallad rekryteringsutbildning.

Anslagen till aktiv arbetsmarknadspolitik bör höjas och antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning bör vara väsentligt fler än idag.

Arbetsförmedlingens plan för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning bör följas upp i syfte att säkerställa att myndighetens planerade åtgärder ger avsedd effekt.

³⁵ Finanspolitiska rådet (2024), Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2024.

³⁶ Arbetsförmedlingen (2025), Plan för arbetet med att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Återrapport enligt regleringsbrev 2025.

Prognossammanställning

Föregående rapport inom parentes

	2024		2025		2026
Försörjningsbalans					
Hushållens konsumtion	0,3	(0,5)	2,1	(2,5)	3,0
Offentlig konsumtion	1,2	(1,0)	1,2	(1,3)	1,5
Fasta bruttoinvesteringar	-1,1	(-2,0)	1,5	(2,0)	3,0
Lagerinvesteringar	0,3	(0,0)	0,1	(0,0)	0,0
Export	2,3	(2,0)	2,5	(2,5)	3,5
Import	1,7	(0,7)	2,0	(2,0)	3,2
BNP	1,0	(0,6)	2,1	(2,3)	2,8
BNP, kalenderkorrigerad	1,0	(0,6)	2,3	(2,5)	2,8
Prisutveckling					
KPI, årsgenomsnitt	2,8	(2,8)	0,9	(-0,1)	1,8
KPIF, årsgenomsnitt	1,9	(1,8)	2,5	(1,4)	1,9
Styrränta, vid årets slut	2,50	(2,50)	2,25	(2,00)	2,25
Arbetsmarknad					
Sysselsättningsstillväxt, AKU	-0,5	(-0,5)	0,5	(0,5)	1,0
Arbetslöshet, AKU	8,4	(8,4)	8,5	(8,2)	8,1

SVERIGES STÖRSTA FACKFÖRBUND

Hos oss är alla tjänstemän i det privata arbetslivet
välkomna, oavsett utbildning och befattning.

Bland våra medlemmar hittar du många chefer
och dessutom både egenföretagare och studenter.
Vår vision är att tillsammans skapa framgång,
trygghet och glädje i arbetslivet.